

Ifrågasatt föräldraskap?

- Om homooption i familjerätten

Av Cia Madsen och Paulina Lysek

VT-09



Handledare:
Elizabeth Martinell Barfoed

Abstract

Author: Cia Madsen and Paulina Lysek
Title: Contested parenthood?
- gay adoption in social work
Supervisor: Elizabeth Martinell Barfoed
Examiner: Maria Bangura-Arvidsson

When the law that allowed same-sex couples register as partners gained legal force, the possibility for being considered as adoptive parents also opened up. This raised the question of whether homosexuals should be treated differently during the adoption proceedings. In this essay we have chosen to investigate the adoption social workers perception regarding family and sexual orientation and how this is assessed and valued in the best interests of the child. We have chosen to analyze the information from a queer theoretical perspective which highlights how a hetero-normative culture, sexuality, sex and gender, interact with each other. We have chosen a qualitative approach because we were interested in discovering what beliefs and attitudes social workers have regarding homosexual parenting while looking upon this matter from a child's point of view. One of the conclusions we have made is that all social workers believe that homosexual couples should not be treated differently than heterosexual couples but they are obligated to look further into the representation of their immediate surroundings. We also came to the conclusion that the majority of the adoption social workers believe that it is important for the adopted child to have both male and female role models during their upbringing. Our last conclusion is that the majority of social workers believe that adopted children from abroad will have an additional burden to carry if they are placed in a homosexual family.

Keywords: gayadoption, family constellation, sex, gender, sexuality

Innehållsförteckning

1. Förord	4
2. Inledning	5
2.1. Problemformulering	5
2.2. Syfte	6
2.3. Frågeställningar	6
3. Metod	6
3.1. Val av Metod	6
3.2. Urval och avgränsningar	7
3.3. Undersökningens omfång	8
3.4. Tillvägagångssättet	8
3.5. Bearbetning och analys av intervjumaterialet	10
3.6. Validitet och reliabilitet	10
3.7. Ansvarsområden	11
4. Etiska Överväganden	11
4.1. Förförståelse	13
5. Tidigare Forskning	13
5.1. Socialtjänstens rapport angående brist på forskning	14
5.2. Forskning om kön, genus och heteronormativitet	14
5.3. Forskning om alternativa föräldraskap och adoption	15
6. Bakgrundsfakta	17
6.1. Begrepp	18
6.2. Lagar och regelverk kring adoption	18
6.3. Internationell adoption	20
6.4. Nationell adoption	22
6.4.1. Adoption av spädbarn	23
6.4.2. Adoption av barn som sökande har relation till	23

6.5. Barnets bästa _____	24
7. Teoretiska Utgångspunkter _____	25
7.1. Queerteorin _____	26
7.1.1. Queerbegreppet _____	27
7.1.2. Heteronormativiteten _____	27
7.1.3. Kön och Genus _____	28
7.1.4. Heterosexuella matrisen _____	28
8.1.5. Sexualitet _____	29
8. Analys _____	30
8.1. Att göra heteronormativitet _____	30
8.1.1. Annorlunda familjer _____	30
8.1.2. Homokunskapens betydelse _____	33
8.2. Sexualitet, kön och genus _____	34
8.2.1. Heterosexuella ideal _____	34
8.2.2. Vikten av manliga och kvinnliga heterosexuella förebilder _____	37
8.3. Resonemang kring barnets bästa _____	39
8.3.1. Ensamstående eller samkönade? _____	39
9.3.2. Gott föräldraskap _____	40
9.3.3. Barnets bästa = det normala _____	41
9. Avslutande diskussion _____	43
10. Referenslista _____	47
11. Bilaga 1, informationsdokumentet _____	51
12. Bilaga 2, intervjumall _____	52

1. Förord

Vi har valt att fördjupa oss i ämnet homooption då vi kände att ämnet inte har utforskats tillräckligt. Vi valde därför att undersöka hur familjerättssoionomer resonerar i adoptionsärenden. Som teoretisk utgångspunkt valdes ett queerteoretiskt perspektiv.

Uppsatsen vänder sig först och främst till alla som är intresserade av ämnet och vill få en förståelse för hur homosexuellas ärenden behandlas under adoptionshandläggningen. Då ämnet fortfarande är nytt och det inte finns så mycket forskning kring det, är det viktigt att hålla en öppen och pågående diskussion kring vad som händer när homosexuella vill adoptera.

Vi vill ge ett stort tack till alla Er som hjälpt oss att forma denna uppsats! Främst vill vi tacka alla våra respondenter för att ni ställt upp på intervjuer och delgett era tankar och frågor kring ämnet. Då vi valt att ni ska vara anonyma nämns inga namn, men ni vet vilka ni är! Även stort tack till vår handledare Elizabeth Martinell Barfoed för din konstruktiva kritik och vägledning du gett oss genom hela uppsatsen!

2. Inledning

2.1. Problemformulering

Lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap ger homosexuella par samma juridiska rättigheter som heterosexuella makar. Detta i sin tur innebär att de kan prövas som adoptivföräldrar. Lagen som ger homosexuella par möjlighet att ansöka om adoption trädde i kraft den 1 februari 2003¹. Av de tillfrågade remissinstanserna så var det 27 instanser (innan lagen trädde i kraft) som var emot att homosexuella ska prövas som adoptivföräldrar, bland annat Socialstyrelsen och Familjerättsociomernas riksförening (SOU 2001:10, 2001). En motivering från instanserna var att det inte fanns tillräcklig vetenskaplig grund för att kunna tillstyrka kommitténs förslag. De menade att forskningen som redovisats, i remissutskicket, i huvudsak grundar sig på barn som tidigare fötts i ett heterosexuellt förhållande och har kontakt med en eller båda biologiska föräldrarna. I en internationell adoption kommer barnet direkt till ett homosexuellt par och har inte tillgång till sina biologiska föräldrar och remissinstanserna ansåg därför att man inte kunde grunda ett beslut om huruvida samkönade skulle ha rätt att prövas som adoptivföräldrar baserat på den forskningen. Motståndarna till förslaget menar att det behövs så normala föräldrar som möjligt som ska ta hand om adoptivbarn för att barnen är annorlunda. Det var 9 instanser som var för kommitténs förslag, bland annat RFSL Socionomerna och Riksförbundet för sexuellt likaberättigade och Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (SOU 2001:10, 2001). En motivering hos dem som är för kommitténs förslag är att det inte finns något som tyder på att det biologiskt grundade föräldraskapet skulle vara bättre än andra slags föräldrar. Då det bland annat är Socialstyrelsen som ger ut handböcker för hur adoption ska genomföras väckte detta en fundering hos oss om vilken betydelse homosexuell läggning har vid en ansökan om adoption.

Även om Sverige som nation försöker likställa homosexuella med heterosexuella saknas det fortfarande ett allomfattande familjebegrepp i Sverige. Det finns många alternativa familjekonstellationer och det är inte längre självklart att en familj omfattar mamma, pappa, och barn.

¹ I månadsskiftet mellan april och maj 2009, ersattes Lagen om registrerat partnerskap av Äktenskapsbalken, där samkönade tillåts ingå äktenskap.

Idag kan en familj även bestå av styvföräldrar, ensamstående föräldrar, sambon och homosexuella par (Schiratzki, 2006). Vi undrar om sättet att definiera familj kan påverka handläggarna i deras handläggning av adoptionsärenden då de målar upp en bild av vad som ses som det normala i samhället? När socialtjänsten utreder adoption utgår de ifrån begreppet barnets bästa och detta regleras bland annat i *FN:s konvention om barnets rättigheter* (1989) och *Haagkonventionen* (1993). Det föreligger dock en svårighet i att definiera barnets bästa och det går inte att göra detta utifrån en gemensam omvärldsbild, då varje land har egna krav och lagar. Detta innebär att barnets bästa består av tolkningar och antaganden om vad som är det bästa för barnet i just den situationen. Varje fall är unikt däremot finns det en gemensam nämnare, och det är att adoptionen ska vara till barnets fördel (Schiratzki, 2006). Men då tänker vi, hur betraktas barnets bästa när samkönade par önskar adoptera ett barn?

2.2. Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka adoptionshandläggares föreställningar kring familjekonstellationer och sexuell läggning samt se hur detta bedöms och värderas utifrån barnets bästa vid handläggning av adoption.

2.3. Frågeställningar

- Vilka föreställningar har adoptionshandläggarna kring begreppet kön? Och hur påverkar detta deras handläggning?
- Hur ser adoptionshandläggarna till barnets bästa när ett samkönat par vill adoptera?
- Hur resonerar handläggarna kring heterosexuella- och homosexuella familjekonstellationer?

3. Metod

3.1. Val av metod

Vi har valt att använda en kvalitativ forskningsmetod då vi tror denna metod kommer att passa vårt forskningsområde bäst. Med denna metod skapade vi oss en förståelse av adoptionshandläggarnas föreställningar, åsikter, och attityder kring adoptionsfrågan. Vi valde att inte använda oss av kvantitativ metod då denna metod syftar till att analysera numerisk

data. Vi vill nämligen inte veta hur många handläggare som har en typ av föreställning kring adoption, utan vi vill snarare veta vilken typ av föreställning det finns kring familjekonstellation och sexuell läggning (May, 2001).

Fördelen med att välja en kvalitativ intervjuteknik är att den är flexibel då man kan utveckla den vidare med följdfrågor vilket inte är möjligt med en enkätundersökning. Det ger även möjligheter att tolka kroppsspråk och ansiktsuttryck som respondenten uttrycker som inte kan uppfattas genom enbart skriftliga svar. Nackdelarna däremot är att det är tidskrävande, tiderna och dagarna måste passa alla, transkriberingen tar lång tid och de tekniska hjälpmedlen kan vara besvärliga på grund av att de kan upphöra att fungera, störningsljud spelas in, etcetera. (Bell, 2006).

Vi utgick från semistrukturerade intervjuer då de gav möjlighet till att förtydliga och fördjupa adoptionshandläggarnas svar. Det gav även respondenten möjlighet att svara med sina egna ord och vi kunde föra en dialog med respondenten snarare än en strukturerad intervju som inte ger utrymme för utveckling av respondentens svar (Se Bilaga 2, Aspers, 2007). Dock är vi medvetna om att vid intervjuer är berättelserna inte alltid entydiga och det kan därför vara svårt att analysera dem (Martinell Barfoed, 2008).

3.2. Urval och avgränsningar

Vi valde att undersöka 10 adoptionshandläggares föreställningar kring adoption, det vill säga vi gjorde ett strategiskt urval då vi på förhand valde en grupp människor inom samma yrke att intervjua (May, 2001). Detta på grund av att de alla följer samma riktlinjer och därmed har likartade grunder för att pröva adoption. Valet gjordes eftersom det är adoptionshandläggarna frågan ligger närmast, då det är dessa som föreslår beslut. Det var vår förhoppning att de kritiskt skulle resonera kring sitt eget handläggningsförfarande.

Då vi valde att undersöka detta område var vi medvetna om att vi uteslöt utomstående personers perspektiv såsom de adoptivsökande föräldrar, homosexuellas representanter (Riksförbundet för sexuellt likaberättigande) med flera.

Även om vi tror att dessa grupper också hade haft intressanta uppfattningar kring handläggarnas sätt att handha adoptionsfrågorna, kommer denna uppsats enbart att bygga på intervjuer med adoptionshandläggare och deras föreställningar kring adoptionsfrågan (Trost, 2005).

Geografiskt avgränsade vi oss till Skåne län då det hade varit alldeles för tidskrävande och kostsamt att resa utanför länet. Vårt mål var att intervjua adoptionshandläggare i olika kommuner då vi ville ha flera adoptionshandläggares perspektiv. Hade vi intervjuat flera handläggare från samma organisation eller kommun, så hade vi möjligtvis fått likartade föreställningar då vi tror att man påverkas av sina kollegor, och arbetssättet på den specifika arbetsplatsen. Vi valde inga kommuner strategiskt utan valde kommuner som låg geografiskt nära och allt eftersom vi blev beviljade eller nekade intervjuträffar så fick vi utvidga vår ram för pendelavståndet. Vi lyckades intervjua adoptionshandläggare i sex olika kommuner. Vi hade heller inga konkreta tankar om att jämföra de olika handläggarnas utsagor med varandra i statistisk mening eller att jämföra kommun mot kommun. Utan vi ville ställa varje handläggares utsagor mot varandra för att se om det fanns skillnader eller likheter i deras tankar och föreställningar.

3.3. Undersökningens omfång

Vi har sammanlagt tillfrågat 10 kommuner och samtliga ställde gärna upp på att bli intervjuade men en kunde dessvärre inte medverka under den perioden vi skulle utföra intervjuerna, en annan ville helst inte medverka om vi fick ihop intervjupersonerna på annat sätt och de två sista handläggarna som valdes bort hade ännu inte haft några adoptionsärenden. Sex kommuner och 10 personer valdes ut på grund av att de haft adoptionsärende och för att de kunde medverka under den tiden vi hade till förfogande för att utföra intervjuerna på.

3.4. Tillvägagångssätt

Vi sammanställde ett informationsdokument (se bilaga 1) där vi informerade om vårt syfte med uppsatsen och intervjuerna. Därefter sammanställde vi vår intervjumall där vi preciserade frågorna vi skulle ställa till respondenterna.

När detta var klart tog vi telefonkontakt med de tilltänkta respondenterna och informerade dem muntligt om uppsatsens syfte samt meddelade att vi skulle mejla ut en kopia på informationsdokumentet. Vi valde att inte ge respondenterna intervjufrågorna på förhand då vi ville undvika att få politiskt korrekta svar, vilket respondenterna poängterade vid intervjutillfällena det vill säga, att de inte hade fått frågorna innan och att det hade varit lättare om de haft dem i förväg. Redan vid telefonkontakten frågade vi om tillåtelse att använda oss av en bandspelare och förklarade syftet med den vilket var att få ner utsagorna så exakt som möjligt för att höja studiens tillförlitlighet (Svensson & Starrin, 1996).

Vi föreslog intervjuer på arbetsplatsen främst för att kunna observera miljön adoptionsprövning sker i, men även för att det skulle bli en intervju på respondenternas villkor eftersom det var deras hemmaplan. Vi antog att de skulle känna sig mer trygga och avslappnade i den miljön än om intervjun genomfördes på skolan eller på ett café (Trost, 2005).

Vi var båda närvarande under intervjuerna, dels för att kunna fungera som stöd för varandra och dels för att den andre skulle vara observant på miljön, kroppsspråket, samt hålla koll på tiden medan den andre tog hand om intervjun. Detta möjliggjorde även så att den andra av oss kunde inflika om hon såg att den andre fastnade eller kom på något intressant själv som hon ansåg kunde vara viktigt att utveckla. Vi var medvetna om att detta dock kunde skapa en känsla hos respondenten av att vara i underläge, men då vi tror att handläggaren i sin yrkesroll är van vid att befinna sig i liknande situationer så valde vi ändå att fortskrida på detta vis (Trost, 2005). Vi reflekterade även över vilken påverkan vi kunde tänkas ha genom våra frågor, sättet vi ställde dem på och i vilket sammanhang de ställdes. Vidare tänkte vi över vilken betydelse det kunde ha att vi är studenter och att vi utbildar oss till socionomer, att detta kunde påverka dem att antingen öppna sig mer då de själva skrivit en c-uppsats under sin utbildning, eller att de kände sig pressade över att vi hade förförståelsen av att snart ha samma erfarenhet som de. Vi upplevde inte detta som ett stort bekymmer, en del respondenter menade att det var länge sedan de avslutade utbildningen själva och var nyfikna på hur den förändrats medan andra menade att utbildningen låg dem nära till hands då det inte var så länge sedan de själva examinerades. Under två intervjutillfällen hade vi hand om varsin intervju själva.

Vid tre intervjuer medverkade två handläggare samtidigt och övriga intervjuer skedde med en handläggare. Målsättningen var att intervjuerna skulle vara mellan 45-90 minuter, med utrymme för utvecklande av svar, personuppgifter och bakgrund om respondenten men merparten av intervjuerna varade cirka en timme.

3.5. Bearbetning och analys av intervjumaterialet

Efter att intervjuerna genomförts, transkriberade vi materialet noggrant men valde att inte anteckna pausernas längd. Vi har valt att göra materialet något mer läsvänligt och har därför skrivit ut talspråk till dess skrivspråk såsom ”osså” till också, ”asså” till alltså och ”å” till och. Vi använder [---] när vi tagit bort hela meningar och [...] när vi tagit bort några enstaka ord. Vi har även valt att i vissa citat förtydliga påståendena så att ni som läsare enklare ska förstå dem, och då använder vi oss av [förtydligat]. Vidare har vi i vissa citat ändrat ord som skulle kunna avslöja respondentens anonymitet. Därefter läste vi igenom materialet ett antal gånger och skrev en sammanfattning av vad varje intervjuperson sagt om barnets bästa, kön, genus och sexualitet, vilket hjälpte oss att se likheter och skillnader mellan de olika intervjuerna mer tydligt än när vi endast jämförde dem med varandra. Transkriberingarna kategoriserades därefter utifrån ämnen och våra frågeställningar (Aspers, 2007). Vi sökte efter kopplingar mellan olika adoptionshandläggarens påståenden för att få en helhetsbild, om någon avvek eller om de styrkte varandra. När all intervjudata blivit insamlad så bearbetades denna och analyserades sedan utifrån ett queerteoretiskt perspektiv.

Vi hoppas att vi med hjälp av det teoretiska perspektivet har lyft fram intressanta delar av respondenternas intervjuer och gjort en givande analys. I analysen har vi valt att ge de intervjuade, namnen Selma, Nadine, Jean-Marie, Sigrid, Gracia, Doris, Octavius, José, Astrid och Harold.

3.6. Validitet och reliabilitet

Begreppet validitet innebär att man ska samla in material som är väsentlig för uppsatsens syfte och frågeställningar samt om man lyckas undersöka det man avsett att undersöka, det vill säga om våra frågor svarade på det vi avsåg att få svar på för att kunna använda det i uppsatsen (Bell, 2006).

Vi anser att vi har fått en hel del bra information genom våra frågor men menar samtidigt att vi kunde ha haft en bättre frågemall då vi fick mycket svar om handläggningen som den ”skulle vara” enligt handboken och inte lika mycket svar om deras tankar kring handläggningen vilket vi var ute efter.

Reliabiliteten rör tillförlitligheten i studien, det vill säga att andra forskare ska kunna göra om samma undersökning och få samma svar på frågorna. Det finns metoder för hur man kan kolla om reliabiliteten i denna uppsats är hög, bland annat att någon annan hade kunnat undersöka det vi undersöker med samma material och fått fram samma svar (Bell, 2006). Då vi inte hade tiden för detta, har vi inte kunnat se om reliabiliteten är hög. Vi vill även påpeka att handläggarnas utsagor baseras på tolkningar kring lagar och riktlinjer då det inte finns direkta regler för vad gott föräldraskap och barnets bästa innebär. Men dock kan vi se en viss reliabilitet i uppsatsen då samtliga handläggare utgick från socialstyrelsens handbok (2008) angående gott föräldraskap och barnets bästa och deras svar blev därmed liknande varandras.

3.7. Ansvarsområden

Vi har under studiens gång haft olika ansvarsområden. Paulina har exempelvis ansvarat för förord, innehållsförteckning, metod, teoretiska utgångspunkter, resultatredovisning och analys - att göra heteronormativitet, reflekterande diskussion, och referenslista. Cia har haft ansvar för: abstract, inledning, etiska överväganden, tidigare forskning, bakgrundsfakta, resultatredovisning och analys - sexualitet, kön och genus samt resonemang kring barnets bästa, intervjumall samt informationsdokumentet. Tillsammans har vi träffats för att diskutera de olika texterna. Vi har alltså läst och bearbetat dem tillsammans.

4. Etiska överväganden

Vi har haft ansvar för mötet med respondenterna genom att vi ansvarat för tiden, intervjumallen med frågorna, inspelningen, materialhanteringen och strukturen i mötet. När vi skapade intervjumallen övervägde vi våra frågor så de inte skulle väcka någon anstöt eller obehag för adoptionshandläggarna. Vi bad vår handledare att läsa igenom dem och komma med råd för att minimera risken med att de skulle väcka anstöt hos respondenterna.

Innan vi påbörjade intervjuerna tillfrågades respondenterna ännu en gång om godkännande av att använda diktafon vilket vi gjorde för att de skulle få ytterligare en chans att tacka nej till att bli inspelade om det var så att de ångrat att de gick med på bandinspelningen sedan tidigare (Johansson & Öberg, 2008).

I studien har vi valt att följa de fyra allmänna etikkraven för samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning som är antagna av det humanistisk-samhällsvetenskapliga rådet, kraven är informationskravet, samtyckekravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Jacobsson, Meuwisse, Kristiansen & Harrysson, 2008).

Informationskravet har följts så till vida att vi gett skriftlig information i form av ett informationsbrev där vi gett information om våra namn, universitet, inriktning, syfte med uppsatsen, hur studien ska genomföras och var den kommer att publiceras. Vi har även muntligt informerat de personer som vi har intervjuat om att deras utsagor enbart kommer att användas till c-uppsatsen samt att deras medverkan är frivillig och att den är till stort gagn för vår uppsats. Vidare berättade vi att uppsatsen skulle granskas av handledaren, opponentgruppen och examinatorn innan uppsatsen fick lov att publiceras. Samtyckekravet har uppfyllts genom att vi bett om samtycke från de personerna som skulle medverka och samtycket togs från dem själva då alla är över 18 år. Det föreligger inte heller någon beroendeställning mellan oss och handläggarna och de har inte utsatts för någon otillbörlig påtryckning. De har även fått möjlighet att läsa igenom intervjuerna om de efterfrågat detta och vi har berättat att vi kommer att använda deras utsagor som citat och därefter tolka kring citaten för att vi ska kunna återge en så rättvis bild som möjligt. Konfidentialitetskravet har tagits hänsyn till så till vida att personerna har avidentifierats i uppsatsen och att inget material som kan avslöja deras identitet kommer att lämnas ut vilket vi tog upp redan vid den första kontakten vi hade per telefon med respondenterna. Vi valde att våra intervjupersoner skulle vara anonyma då vi ansåg att det inte fanns någon relevans med att använda deras riktiga namn, därför väljer vi även att anonymisera orterna där intervjuerna ägde rum. En annan poäng med deras anonymitet var att de skulle känna sig fria att uttala sig kring känsliga frågor men vi ville även få intervjupersonerna att känna sig trygga och ge dem en chans att förbereda sig inför intervjutillfället (Johansson & Öberg, 2008; Jacobsson et al, 2008).

Nyttjandekravet tillgodoses på så vis att materialet inte kommer att användas mer än i denna c-uppsats samt att vi har övervägt risken att materialet skulle kunna användas av arbetsplatserna där respondenterna arbetar i syfte att göra det obekvämt för dem och att de skulle kunna hamna i kläm på sin arbetsplats eller med sina arbetskollegor och således har respondenterna gjorts anonyma (Jacobsson et al, 2008).

4.1. Förförståelse

Förförståelse är kunskap och erfarenheter som skapas genom att leva med andra människor i samhället (Aspers, 2007). Eftersom vi är uppväxta i ett samhälle där homosexualitet enligt vår mening är att betrakta som en icke-normativ familjekonstellation så kan detta troligtvis påverkat vårt sätt att formulera och ställa frågor (Svensson & Starrin, 1996).

Vi lever i ett land där man försöker jämställa homosexualitet med heterosexualitet, som tyder på det finns en viss särbehandling mellan de olika sexualiteterna då lagarna och reglerna ännu inte är neutralt utformade. Därför har vi en föreställning att det inte finns en jämlikhet mellan sexualiteterna i adoptionshandläggningen i familjerätten.

Ingen av oss har någon förförståelse angående adoption, då ingen av oss är adopterad eller har någon närstående som är adopterad. Däremot har vi stött på adopterade klasskamrater under vår skolgång som vi inte haft en närmare kontakt med men vi har observerat hur de behandlades i skolmiljön.

5. Tidigare forskning

Här beskrivs olika studier och forskning som gjorts kring adoption, heteronormativitet, kön, genus, samt föräldraskap. Vi valde dessa studier då de visar vilken forskning som finns, vi ansåg även att med hjälp av dem kommer vi att kunna lyfta upp intressanta och relevanta aspekter i empirin. Rapporten påpekar bristen på forskning, hur socialtjänsten bemöter adoptivföräldrar och på vilket sätt familjerätten tittar på begreppet kön. Två av studierna avhandlar kön och genus och de är relevanta för analysen då de lyfter upp heteronormativiteten och betydelsen av kön och genus i samhället. De fem resterande studierna avhandlar föräldraskap och adoption.

Tre av dessa studier är relevanta för analysen då det visar att det finns forskning på att barn i homosexuella familjer klarar sig bra men det finns även forskning som visar på att det inte är för barnets bästa att placeras i en homosexuell familj. Den fjärde studien visar hur adoptivföräldrar har det i samhället. Den sista studien lyfter fram socialtjänstens föreställningar om föräldraskap och kön och är relevant då vi studerar alternativt föräldraskap inom familjerätten.

5.1. Socialtjänstens rapport angående brist på forskning.

I en rapport som publicerades av Socialstyrelsen 2004 framkommer det att det finns mycket lite forskning om familjerätten och det saknas forskning om hur män och kvinnor bedöms som adoptivföräldrar. Vidare finns det lite forskning om familjerätten och kön och slutsatsen av rapporten är att de önskar mer forskning om detta. Däremot framkommer det i rapporten att all verksamhet som bedrivs inom familjerätten påverkas av synen de har på familjekonstellationer och vilken roll de anser att en man respektive kvinna spelar i de olika konstellationerna. I rapporten beskrivs även Margareta Hydén och Lars-Christer Hydéns (2002) forskning av hur familjeformerna i samhällets har ändrats men att familjekonstellationen fortfarande beskrivs utifrån den traditionella kärnfamiljen (heterosexuellt föräldrapar) i socialtjänsten. Det poängteras även vikten av att handläggarna är öppna i sina värderingar av vad en familj är och att de är flexibla i sitt arbete med familjer då många barn bor i alternativa familjekonstellationer idag (Socialstyrelsen, 2004).

5.2. Forskning om kön, genus och heteronormativitet

Tina Mattson har gjort en studie på institutioner inom missbruksvården som handlar om hur kön konstrueras i samspel med klass och etnicitet.

Hon har i sin studie kommit fram till att tvångsvårdsinstitutionerna gör kön genom att de anställda männen görs till goda män som samtidigt ska hålla en fysisk och känslomässig distans och kvinnorna görs till känsllosamma och tröstande kvinnor, samtidigt som de har en kontrollerande och övervakande funktion. När kön har integrerats i behandlingsarbetet blir det en del av behandlarnas normaliseringsambitioner. Detta innebär att det bildas en diskurs och det blir därför normer om vad som är normalt och vad som är avvikande och de intagna fostras enligt detta (Mattsson, 2005).

Fanny Ambjörnsson har bedrivit en studie av 17-åriga ungdomar på två olika gymnasieprogram och ställt frågor kring genus och klass. Syftet med studien var att undersöka och åskådliggöra hur vissa identiteter och positioner tycks vara mer åtråvärda än andra samt att se på genus, sexualitet, klass och etnicitet. I studien undersökte Ambjörnsson ett yrkesförberedande program som få sökte in till i Sverige, och ett allmänbildande program som många sökte in till. Hon fann att eleverna uttryckte sig genom stil, attityd, rykte och inställning. De elever som gick det yrkesförberedande programmet ansågs mindre smarta än de som gick det allmänbildande programmet. De klädde sig och sminkade sig olika mellan de två programmen och detta visade klasskillnaden. Det fanns en norm för vad som var det normala och hur elever skulle bete sig för att vara normala vilket diskuterades i avhandlingen. Det diskuterades även hur eleverna kunde vara annorlunda men ändå kunde bli accepterad. Till exempel kunde en lesbisk tjej accepteras om hon trots detta såg kvinnlig ut och inte manlig (Ambjörnsson, 2003).

5.3. Forskning om alternativa föräldraskap och adoption

Harold D Kirk gjorde på 1950- och 60-talet studier angående föräldraskapet i adoptivfamiljer där han fokuserade på personliga och samhällsliga attityder. Hans slutsats blev att adoptivföräldrar får ett handikapp då de lever i ett samhälle med en normativ bild av familjekonstellationer där ett biologiskt föräldraskap anser vara det normala. Detta handikapp leder till att föräldrarna väljer att antingen tala med barnet om dess bakgrund och vara öppna inför omvärlden om det, eller att de inte alls talar om barnets bakgrund för omvärlden för att kunna bli sedda som barnets biologiska föräldrar (Martinell Barfoed, 2008).

Mona Franséhn (2004) har skrivit en avhandling som bygger på programmets "Childhood and Parenting in Modern Family Cultures" kvalitativa studier. De är utförda i intervjuform och totalt intervjuades 40 personer och sammanlagt har nio fall studerats där varje fall består av mor, son, kontaktperson och socialsekreterare. Studiens syfte är att belysa olika aspekter av ensamstående mödrar och dess söners familjerelationer i förhållande till frånvarande pappor och socialtjänstens stödinsats i form av kontaktperson. En av slutsatserna Franséhn kommer fram till är att det finns dolda könstankar hos handläggarna på socialtjänsten. Hon menar att det framkommer traditionella ideal om familjekonstellationer, att heterosexuella par kompletterar varandra, i mötet mellan socialtjänsten och de ensamstående mödrarna och deras söner. Författaren menar att det finns en föreställning inom socialtjänsten av att pojkar har behov av manliga förebilder men det finns inte skrivet vad en manlig förebild innebär. En annan slutsats Franséhn drar är att socialtjänsten anser att det föreligger många riskfaktorer i relationen mellan mor och son. De menar att sonen har förlorat en pappa som står för en auktoritär person som även fungerat som gränssättare i familjen och denna roll kan mamman inte uppfylla. En risk med att det inte finns en närvarande pappa är att sonen riskerar att inte kunna identifiera sig med en man och således inte kunna frigöra sig från sin mamma. Detta kompenserar socialtjänsten genom att de tillhandahåller en manlig kontaktperson till sonen som är tänkt att agera som manlig förebild och identifikationsobjekt (Franséhn 2004).

Norman Andersen, Christine Amlie och André Ytteroy (2002) har gjort 23 empiriska studier av holländska, belgiska, danska, brittiska och amerikanska barn till homosexuella mammor eller pappor som publicerats mellan 1978-2000. 20 av rapporterna grundades på barn till lesbiska mammor och tre av rapporterna grundades på barn till homosexuella pappor. Barnens ålder varierade mellan 1.5-44 år och det gjordes 387 kontroller med hjälp av bland annat psykologtest och intervjuer. Det som undersöktes var emotionell förmåga, sexuell läggning, stigmatisering, könsrolls beteende, beteendeanpassning, könsidentitet och kognitiv förmåga. Barnen som växt upp med homosexuella föräldrar skilde sig inte systematiskt från andra barn på någon av punkterna som undersöktes, studien visar alltså att barns psykiska och sociala hälsa inte påverkades av föräldrarnas sexuella orientering (Andersen, Amlie, & Ytteroy 2002).

Fiona Tasker och Susan Golombok (1997) kommer fram till liknande slutsats som ovanstående studie. De har gjort en studie om barn till lesbiska mammor och jämfört dessa med heterosexuella mammor. Studien påbörjades 1976 när barnen var 10 år gamla därefter hade de uppföljning 1991 då barnen var runt 25 år gamla. Det var den första studien som gjordes där författarna följer upp söner och döttrar till lesbiska mammor från barndomen till vuxen ålder för att se hur deras barndom påverkat deras vuxna liv. Författarna har undersökt psykisk och social hälsa, könsidentitetsutveckling, föräldrelationer och kamratrelationer. De kom fram till att barnen till lesbiska mammor inte har sämre mental hälsa, lider inte större risk för depression och blir inte mer retade än andra barn även om det finns en tendens till att framförallt pojkar till lesbiska mammor blir mer ifrågasatta om deras sexualitet än barn till heterosexuella. De kom fram till att det inte förekom några speciella skillnader mellan grupperna dock var barnen till lesbiska mammor mer försiktiga i mötet med omgivningen med tanke på möjligheterna att bli utsatta för fördomar (Tasker & Golombok, 1997).

Patricia Morgan riktar dock kritik mot dessa studier som gjorts på homosexuella som adoptivföräldrar. Författaren hänvisar till en kanadensisk studie som påvisar att homosexuella och bisexuella män lever 8-20 år kortare än heterosexuella män och om utvecklingen skulle fortsätta innebär detta att hälften av alla homosexuella och bisexuella inte skulle leva till över 65 år. Detta eftersom homosexuella/bisexuella män utsätts för större risk för att smittas med HIV och AIDS samt att de löper högre risk än heterosexuella att begå självmord. Barn till homosexuella har det mer känslomässigt svårt och tufft än andra barn och det leder även till att de inte blir socialt integrerade vilket hon visar genom intervjuer hon genomfört. Hennes slutsats är att barn inte bör bli placerade hos homosexuella föräldrar med den evidensen som finns idag och hon menar att barn blir bortadopterade till föräldrarnas vinning och inte till barnets bästa (Morgan, 2002).

6. Bakgrundsfakta

I detta avsnitt beskriver vi viktiga teman för att ni som läsare lättare ska förstå analysen. Vi beskriver bland annat, olika begrepp och hur vi använder dem. Vi tar upp viktiga lagar och regelverk för att ni ska kunna förstå deras innebörd när vi refererar till detta. Vi beskriver även vad internationell adoption och nationell adoption innebär samt vad som menas med barnets bästa för att ni ska få en bakgrund till hur detta behandlas i adoptionshandläggningen.

6.1. Begrepp

Homo; i vår uppsats benämner vi homosexualitet efter det grekiska begreppet *homo* som betyder *samma*. Dock finns det även ett latinskt begrepp för *homo* som betyder *människa* eller *man*. I vår uppsats har vi valt den grekiska betydelsen då vi avser både kvinnor och män som har samkönade relationer när vi benämner dem som homosexuella (Carlsson, 2000).

Heteronormativitet; innebär att heterosexualiteten uppfattas som det normala och förväntade, annan sexualitet betraktas som konstig och avvikande (Homooombudsmannen, 2009).

Familj; det finns inget universellt familjebegrepp. En familj är en grupp individer som förenas genom familjeband men vilka band som krävs varierar beroende på land och kultur och är trots det oklart. I Sverige uppfattas barn och förälder, parrelationer erkända genom äktenskap, partnerskap eller samboende som familj (Schiratzki, 2006).

Biologiskt kön; I analysen kommer vi utgå från ordet kön, med den benämning som Stollers teori utgår ifrån. Könet representerar enbart kvinnan eller mannens kropp men egenskaperna kvinnligt och manligt förknippas oftast med det biologiska könet (Torill, 1997).

Genus; När vi benämner genus utgår vi från Judit Butlers teori, där genuset representerar egenskaperna som skapas utifrån ett kulturellt sammanhang. Det finns alltså inga manliga egenskaper som mannen besitter och kvinnliga egenskaper som kvinnan besitter, utan en kvinna kan ha egenskaper som anses vara manliga exempelvis gränsättande och mannen kan ha egenskapen empatisk som anses vara kvinnlig (Butler, 2007).

Kulturellt/Socialt kön; Även här utgår vi ifrån Butlers teori, som menar på att kön är inte biologiskt skapat, utan att de är kulturellt skapade (ibid).

6.2. Lagar och regelverk kring adoption

4 kap. *Föräldrabalken* (1949:381), reglerar att adoptivsökande i huvudregel måste vara 25 år. Du kan adoptera som ensamstående, men är du gift eller registrerad partner ska ni i regel adoptera gemensamt. Adoptionen ska vara till fördel för barnet och barn över tolv år måste ge sitt samtycke innan adoption, om inte särskilda skäl föreligger.

De barn som ännu inte fyllt arton år måste ha föräldrarnas samtycke för att adopteras. Efter adoption ska adoptivbarnen inte längre ses som sina biologiska föräldrars barn juridiskt sett utan som barn till adoptivföräldrarna (Sveriges lagar, 2009).

6 kap. Lag (2006:351) om *genetisk integritet med mera*. Insemination får endast utföras om kvinnan är gift, registrerad partner eller sambo och partnern ska samtycka skriftligt (ibid).

Lagen (1994:1117) om *registrerat partnerskap* upphör att gälla den sista april år 2009 och ersattes av ny lagstiftning *Äktenskapsbalken*. I 1 kap. *Äktenskapsbalken* (1987:230), finns bestämmelser för äktenskap mellan två personer. Makar skall visa varandra trohet, hänsyn och gemensamt ta hand om hem och barn och tillsammans verka för familjens bästa (Sveriges lagar, 2009).

5 kap. *Socialtjänstlagen* (2001:453) reglerar att socialtjänsten är skyldiga att ge stöd och hjälp till adoptivfamiljen efter att beslutet för adoption fastställts (ibid.).

6 kap. *Socialtjänstlagen*, reglerar medgivandeutredningen där adoptionshandläggaren ska utreda om den presumtiva adoptionsföräldern är lämplig. Särskilt ser de till den sökandens kunskaper och insikter om adoptivbarn och deras behov och den planerade adoptionens innebörd, sökandens ålder, hälsotillstånd, personliga egenskaper och sociala nätverk. Avslutningsvis ska även sökande gå en föräldrautbildning vid ansökan om adoption (Sveriges lagar, 2009). 11 kap 1, 2-4§§. *Socialtjänstlagen*, reglerar att det måste göras en medgivandeutredning och den ska vara till barns skydd och stöd (ibid).

I *Haagkonventionen, konventionen för skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner*, står det att barnets bästa ska beaktas i adoption. Konventionen ska förhindra bortförande av och handel med barn och myndigheten i ursprungslandet ska ha fastställt att barnet kan adopteras. Dessutom ska myndigheten ha prövat om barnet kan placeras nationellt innan de avväger internationell adoption (Regeringen, 2009).

I *Förenta nationens (FN:s) barnkonvention om barnets rättigheter*, ska barnets bästa främst beaktas. Barnet har rätt till att i så stor utsträckning som möjligt få vetskap om sina biologiska föräldrar och att få växa upp i en familjemiljö omgiven av lycka, kärlek och förståelse. Samtliga av dessa punkter regleras även i Haagkonventionen (Unicef, 2005).

6.3. Internationell adoption

Internationella adoptioner avser när föräldrar adopterar ett barn från utomnordiska länder (Socialstyrelsen, 2008). Till Sverige anlände år 2008, 793 utomnordiska barn. Merparten av barnen, 479, adopterades från Asien och Oceanien, därefter adopterades näst mest från Afrika, 178, tredje störst var Europa med 77 barn och minst barn adopterades från Syd- och Nordamerika då endast 58 barn adopterades därifrån. En pojke i undersökningen hade okänt ursprungsland (MIA 2008). Enligt Myndigheten för Internationella Adoptionsfrågors (MIA) årsredovisning för 2008 kom 610 barn genom auktoriserade adoptionsorganisationer till Sverige (Socialstyrelsen, 2007).

Det finns sju auktoriserade adoptionsorganisationer som arbetar med internationell adoption år 2008: Adoptionscentrum, adoptionsförmedlingen La Casa (ALC), African Hope Adoptions (AHA), Barnen Framför Allt - Adoptioner (BFA-A), barnets vänner - internationell adoptionsförmedling (BV), Familjeföreningen för internationell adoption (FFIA) och Stiftelsen Barn i Världen - Internationella adoptioner. MIA har tillsyn över dessa och kan dra tillbaka deras tillstånd att arbeta med internationell adoption (MIA, 2008).

MIA har som mål att internationell adoptionsförmedling av barn till Sverige ska ske i enlighet med de grundläggande principerna för internationell adoption som beskrivs i FN:s konvention och Haagkonventionen. 35 länder samarbetar med Sverige gällande adoption, samtliga av dessa har anslutit sig till barnkonventionen och 22 av dessa har även anslutit sig till Haagkonventionen (ibid).

För att internationell adoption ska kunna äga rum måste ursprungslandet ha en adoptionslagstiftning eller annan tillförlitlig reglering av internationell adoption som ser till grundprinciperna i barnkonventionen och Haagkonventionen. Vidare måste länderna ha en fungerande administration kring internationell adoptionsverksamhet.

Dessa krav har grundats för att se till att barnet ska få en prövning om det är möjligt för det att växa upp i ursprungslandet innan det bestäms att barnet ska lämnas för internationell adoption (ibid).

MIA skriver i sin årsredovisning 2008 att det har tagit allt längre tid för föräldrar att få adoptera och att det totala antalet internationella adoptioner har sjunkit jämfört med 2007. Antalet som vill adoptera överstiger antalet barn som lämnas för adoption. Samtidigt har den socioekonomiska utvecklingen lett till förbättring i många länder, vilket lett till att en del föräldrar kan ha kvar sina barn, medan en del adopteras bort inom det egna landet. Vidare har vissa länder skärpt sina krav på adoptivföräldrarna vilket medfört att vissa som fått adoptionsmedgivande ändå inte kan adoptera internationellt. Främst berör detta ensamstående mödrar. En annan grupp som har svårt att adoptera internationellt är samkönade par. Det finns för närvarande ett samkönat par som står i kö hos en adoptionsorganisation, men inget av de 35 samarbetsländerna accepterar registrerade partner som sökande. Eftersom det är ursprungsländerna som bestämmer vem/vilka som ska bli adoptivföräldrar till barnen måste Sverige acceptera detta (MIA, 2008).

När MIA sammanträtt med ursprungsländer under det gångna året har de undersökt möjligheten för registrerade partners att adoptera från dessa länder, och alla har svarat att det inte är möjligt med undantag från Sydafrika som år 2005 antog en ny familjerättslagstiftning som möjliggjorde för homosexuella att adoptera internationellt. Då tillämpligföreskrifterna ännu inte är färdiga i Sydafrika så får inte adoptionsorganisationerna där skapa nya samarbetskontakter. Eftersom Sveriges kontakt i dagsläget inte godkänner homosexuella adoptioner får Sverige vänta (ibid).

Ärendegången: Det är socialnämnden i varje kommun som har ansvar för internationella adoptioner och att de blivande adoptivföräldrarna är väl förbereda och lämpade att ta emot adoptivbarn (Socialstyrelsen, 2008). Först har adoptionshandläggarna ett informationsmöte med sökande därefter skickas de på föräldrautbildning för blivande adoptivföräldrar. Efter utbildningen träffas de igen och diskuterar vad föräldrautbildningen givit. Därefter görs en medgivandeutredning enligt socialtjänstlagen eller genom yttrande till tingsrätten enligt föräldrabalken.

I medgivandeutredningen tar adoptionshandläggaren upp sökandes lämplighet genom att se till sökandes förutsättningar för att bli adoptivförälder utifrån barnets bästa och föreslår ett beslut. Socialnämnden beslutar sedan om medgivande för adoption utifrån utredningen och slutligen måste de ha socialtjänstens samtycke, om att adoptionen får fortgå när de blivit föreslagna som föräldrar till ett barn, eller beslutar tingsrätten om yttrandet. Efter det skickas meddelande till barnhälsovården med sökandes samtycke. Socialtjänsten ska även erbjuda stöd i samband med och efter adoptionen, och komma överens om uppföljning och hembesök efter att barnet har anlänt. Vid uppföljningen ska handläggaren titta på barnets situation och utveckling och familjens behov av stöd och hjälp. Slutligen skickas eventuellt även en rapport till barnets ursprungsland (ibid).

6.4. Nationell adoption

Nationell adoption är när ett barn är bosatt i Sverige och adopteras inom landet. Det kan vara spädbarn, där föräldrarna inte kan eller vill ta hand om barnet. Eller så kan det vara familjehemsplacerade barn där de biologiska föräldrarna vill lämna barnen för adoption, men det kan även vara barn som blir adopterade av sina styvföräldrar. Den vanligaste adoptionen är styvbarnsadoption eller såkallad närståendeadoption (Socialstyrelsen, 2008). Närståendeadoption; innebär att ett barn adopteras till en person som på något sätt har en nära släktskapsrelation till en av de biologiska föräldrarna, till exempel en moster eller morbror (RFSL, 2009b).

I ca 20 fall per år sker nationell adoption. I Sverige har det genomförts ca 2 400 utredningar år 2007 om medgivande till adoption och ca 2 % av dessa har avslagits. Av dessa har kommunerna lämnat ca 190 yttranden över nationella adoptioner av barn som är födda i Sverige och är mellan 0-17 år. Ca 85 % av dessa var adoption av styvbarn, ca 7 % avsåg adoption av barn i familjehem, resterande 8 % av yttrandena avsåg övriga nationella adoptioner av barn i åldrarna 0-1 år (Socialstyrelsen, 2007). Nationell adoption regleras främst genom 4 kap. *Föräldrabalken* och 5 kap. 6. kap och 11 kap. *Socialtjänstlagen* samt *FN:s barnkonvention om barnets rättigheter*.

Ärendegången; Såväl kommunen där barnets vårdnadshavare är folkbokförd och där den sökande är folkbokförd ska lämna yttrande till tingsrätten. Då ärendet startas genom yttrande till tingsrätten är inte socialtjänstens utredning och yttrande lika specifik utformad på vad den ska innehålla som en medgivandeutredning (Socialstyrelsen, 2008).

6.4.1. Adoption av spädbarn

Socialtjänsten är vid adoption av spädbarn skyldiga att samverka med andra instanser såsom skola, psykolog, mödravård, hälsovård och andra myndigheter. Därefter ska handläggaren tala med barnets biologiska föräldrar för att ta reda på föräldrarnas motiv att lämna barnet till adoption och informera om vad en adoption innebär och vilka juridiska konsekvenser den får. Om mamman inte är gift, ska denna även informera om faderskapsutredning då de måste utreda vem som är barnets far eftersom barnet har rätt till kännedom om sitt ursprung.

Vidare ska den biologiska föräldern eller de biologiska föräldrarna som har vårdnad om barnet ge sitt samtycke till adoption och samtycket kan ges till en person eller vissa personer eller generellt. Därefter är det ofta socialtjänstens uppgift att söka efter adoptivföräldrar. Socialtjänsten samarbetar med andra kommuner på ett sådant geografiskt avstånd att det minskar risken för barnet att stöta på sina biologiska föräldrar. När adoptionshandläggare hittat adoptivföräldrar placeras barnet i regel hos dem eller i ett jourhem i avvaktan på att adoptionsbeslutet vunnit laga kraft (ibid).

De tilltänka föräldrarna ansöker om adoption hos tingsrätten och tingsrätten ska få in yttrande från sökande och barnets vårdnadshavarens folkbokföringskommun. Socialnämnden tar fram de upplysningar som är nödvändiga genom sitt yttrande men domstolen fattar beslutet och ser till att ärendet är tillräckligt väl utrett. Efter att beslutet har fattats av socialnämnden är socialtjänsten i sökandes folkbokföringskommun skyldiga att göra en uppföljning kring adoptivbarnets situation innan beslutet av tingsrätten fattas (Socialstyrelsen, 2008).

6.4.2. Adoption av barn som sökande har en relation till

Adoption av ett barn till närstående; socialtjänsten utreder utöver det ovannämnda vad barnet vinner och förlorar på en adoption samt sökandes relation till barnet och barnets relation till den andre biologiske föräldern. Vidare ska barnets inställning så långt som möjligt utrönas och vårdnadshavarna till barnet måste ge samtycke till adoptionen.

Om det rör sig om ett frånskilt par och den andre biologiske föräldern inte är vårdnadshavare behövs inte dennes samtycke men denne har rätt till att uttala sig och tala emot rättens beslut (ibid).

Adoption av barn som fötts i ett samkönat förhållande; när ett samkönat par har fött ett barn genom insemination blir mamman ensam vårdnadshavare då det inte finns någon pappa som kan yttra sig. Mammans partner kan därefter ansöka om närståendeadoption hos tingsrätten och detta kan endast ske om paret har ingått ett registrerat partnerskap. I socialtjänstens utredning lägger handläggarna tyngd på att se till relationen mellan sökande och vårdnadshavaren (Socialstyrelsen, 2008).

Adoption av barn som är placerade på familjehem; familjehemsföräldrarna ansöker om adoption hos tingsrätten och socialtjänsten lämnar ett yttrande. Sökande är redan utredda eftersom det finns beslut om vård när de blev ett familjehem. Men socialtjänsten måste utreda dem igen utifrån vad en adoption innebär och tyngdpunkten i utredningen läggs på barnets relation till de biologiska föräldrarna, dess relation till sökande och barnets inställning till- och vårdnadshavarens inställning till adoption. Även om föräldrarna inte har vårdnaden om barnet ska dennes talan vara hörd (ibid).

Adoption av en vuxen; i dessa fallen, där personen är över 18 år, behöver inte tingsrätten ha några yttranden från socialnämnden och därför benämner vi inte vidare om detta i vår uppsats då det är socialtjänstens handläggning vi utreder (ibid).

6.5. Barnets bästa

Barnets bästa är ett universellt begrepp som tolkas olika utifrån vilket land, vilken kultur eller vilka lagar som använder begreppet. Därför finns det ingen redogörelse på vad begreppet direkt innebär däremot finns det prejudikat, förarbeten, riktlinjer och handböcker för hur begreppet ska tolkas. Som följd av Sveriges ratificering av barnkonventionen har begreppet barnets bästa införts i både Föräldrabalken och Socialtjänstlagen (Schiratzki, 2006). Barnkommittén har förordat att barnets bästa ska utgå från ett objektiva perspektiv och ett subjektivt perspektiv.

Det objektiva perspektivet innebär att man ska utgå ifrån forskning och vetenskap angående barn och det subjektiva perspektivet syftar på att man ska ta hänsyn till barnets åsikter och inkludera dem i beslutfattandet. Det är dock viktigt att dessa två perspektiven granskas kritiskt av beslutsfattarna så att informationen blir tillförlitlig, barnet kan exempelvis påverkas för mycket av en närstående vuxen och forskningen kan vara gjord på en utländsk studie som är svår att omsätta i det svenska samhället (SOU 1997:116, 1997).

Gunilla Petterson (2003) skriver att handläggarna enligt förarbetena till socialtjänstlagen ska ”se med barnets ögon” som det uttrycks i lagtexten. Hon menar att barnet framställs som ett subjekt vars rättigheter och intressen förmedlas av vuxna ombud. I ett adoptionsärende gällande spädbarn eller ett litet barn som inte kan uttala sig förmedlas barnets intresse av vuxna ombud det vill säga, handläggarna, men när barnet kan uttala sig ska de försöka ta reda på barnets inställning och väga detta mot deras ålder och mognad då de så långt som möjligt vill höra barnets egen inställning till adoption (Pettersson 2003, Socialstyrelsen 2008).

När barnets bästa ska beaktas i domstol så menas det att barnets situation ska helhetsbedömas och i varje enskilt fall ska man sträva efter den bästa möjligheten för barnet. Detta görs genom att arbeta med presumtioner, det vill säga, antagande om vad som är bäst för barn i allmänhet. Antagandena om barnets bästa är grundade på lagtexter och förarbeten, exempelvis anses det vara barnets bästa för alla adoptivbarn att ha kännedom om sina biologiska föräldrar (1:5 FB). Fördelen med att rätten använder presumtioner i lagen är att likhet inför lagen ökar, nackdelen kan vara att enbart vissa delar av barnets bästa prioriteras framför andra (Schiratzki, 2006).

7. Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel tar vi upp det perspektiv som vi kommer att undersöka och analysera vårt empiriska material med. Vi utgår från Ambjörnssons (2006) skildring av det queerteoretiska perspektiv där fokus läggs på heteronormativitet, där man undersöker hur bland annat heteronormer, sexualitet, kön och genus samspelar. För att få en ytterligare förståelse för hur kön, genus, sexualitet och heteronormen samspelar använder vi oss även av annan forskning.

7.1 Ett queerteoretiskt perspektiv

7.1.1. *Queerbegreppet*

Ordet *queer* är ett begrepp som vill uppmärksamma det påstått normala istället för att lägga fokus på vad som i samhället betraktas som avvikande och konstigt. Queer är ingen term som lägger alla identiteter (såsom transvestiter, bisexuella, ”flator”, ”bögar” etc.) i ett fack utan snarare vill termen *queer* upplysa om perspektiv på att ha ett kritiskt förhållningssätt mot det normativa (Ambjörnsson, 2006).

Queer idag är inget ord som är fast definierat, utan ordet har flera betydelser och uppfattas olika beroende på vem man frågar. Queer kan betyda allt från pervers och konstigt, till teori om sexualitet och normalitet, till bögar och schlager. I Nationalencyklopedin betecknas adjektivet för queer, underlig. Gemensamt för alla orden är dock att begreppet queer innebär att det handlar om något som i samhället betraktas som ”annorlunda” (ibid).

Runt 1990 talet påbörjades en diskussion inom den akademiska världen i Usa kring sexualitet, samhälle och identitet. Den forskning som redan fanns (*Lesbian and Gay Studies*) var inriktad på homosexuellas liv. Men nu fanns det en strävan hos forskarna att utforska sexualitet, där fokus skulle läggas på vad som betraktas som normalt, hur sexuella normer kommer till, hur de ifrågasattes och fungerade. Den akademiska världen började undersöka vad sexualitet egentligen innebar och de ville röra om synen på heterosexualitet. Enligt ett queerperspektiv kan sexualitet förstås på många olika sätt där man vill undersöka hur samhället beskriver sexualitet, organiserar, reglerar och upplever det (Ambjörnsson, 2006).

Queerteorin debuterade genom Teresa de Lauretis när hon, på en konferens om homosexuell forskning 1990, ville kombinera ihop orden queer och teori. Hon ville avbryta den homosexuella forskningens perspektiv på lesbiska och bögar som enhetliga och väl avgränsade identitetskategorier. Istället ville hon flytta fokus på teoribaserade undersökningar om sexualitet där hon menade på att den hittills då erkända teoriforskningen vägrade att skriva om sexualitet och att den var för partisk och heteronormativ istället för objektiv och pålitlig. Detta som blev kallat queerteorin infördes snabbt inom den amerikanska akademien som senare spreds vidare till resten av omvärlden (ibid).

Ambjörnsson (2006) har försökt dela in queerteorin i olika teman då queerteorin fortfarande idag är något nytt, och då queerteorin inte är en enhetlig teori. Därför finns det ingen klar riktlinje att gå efter men de teman hon delar in queerteorin i och som vi kommer att använda oss av, är heteronormativitet, sexualitet, kön och genus.

7.1.2. Heteronormativitet

Skillnaden med queerteorins syn på heterosexuallitet jämfört med tidigare forskning kring detta område är att man i queertänkandet utgår från att heterosexualliteten inte är given, utan att den och andra sexualiteter är kulturellt och socialt skapade. Det innebär att man ur ett queerteoretiskt perspektiv undersöker hur heterosexuallitet skapas, upprätthålls och fungerar. För att kunna skapa sig denna bild av heterosexuallitet använder man sig av begreppet heteronormativitet vilket innebär att det är normsystemet som ska undersökas; man studerar de lagar, institutioner, relationer och handlingar som upprätthåller heterosexualliteten som något naturligt och universellt. Vidare vill detta perspektiv undersöka varför heterosexuallitet gestaltas som den mest önskvärda form av sexualitet i vårt samhälle. Heterosexualliteten är beroende av homosexualiteten för att kunna existera, dock ska det påpekas att det som anses vara normalt i vårt samhälle inte innebär att det är normalt i andra kulturer och samhällen. Föreställningar om vad som anses vara rätt och fel, varierar i världen (Ambjörnsson, 2006). Forskaren Gilbert Herdt berättar om så kallad ritualiserad homosexualitet i Melanesien, hur farfäder i en viss ålder isolerar unga pojkar från omgivningen genom att placera dem i manshus. Där har de under flera års tid samlag med andra män för att bli inseminerade med sperma, och de ska sedan i sin tur (när de blir äldre) göra detsamma med yngre pojkar. Detta ska pojkarna genomgå för att bli starka och livsdugliga och detta anses inte vara fel eller onormalt enligt denna kultur. Det finns även andra sådana här exempel. Poängen med detta exempel är att människor ser annorlunda på genus och sexualitet beroende på tid och plats (Kulick, 2000; Ambjörnsson, 2006).

En av de mest grundläggande utgångspunkterna i heteronormativiteten handlar om att en kvinna ska älska en man så som det ser ut i ett heterosexuellt förhållande, till skillnad från ett homosexuellt förhållande där det är två av samma kön som älskar varandra. Minst lika viktigt är gränsen mellan kvinna och man, att människor hela tiden tillskriver könen olika egenskaper vilket gör att man kan kategorisera in människor som man och kvinna (Ambjörnsson, 2006).

7.1.3. *Kön/genus*

Den amerikanska psykoanalytikern Robert Stoller utvecklade på 1960-talet skillnaden mellan begreppen genus och kön. Han menar att kön länkas till dess biologiska betydelse och att genus länkas till den sociala och kulturella betydelsen - dock påpekar han att kön och genus är relativt oberoende av varandra. Kön avser man och kvinna som biologiska varelser och genus avser maskulina och feminina attribut (Torill, 1997).

Butler som är en poststrukturalistisk köns- och genusteoretiker menar att detta argument har lett till att kön ses som stabilt, fixerat och orubbligt biologiskt (Butler, 2007). Vidare menar hon att kön och genus inte är biologiskt utan att de skapas i ett kulturellt sammanhang, men på grund av vad som brukar kallas den heterosexuella matrisen (se nästa stycke) ses genus som kulturellt och kön som biologiskt (Ambjörnsson, 2006; Butler, 2007). Enligt Butler och Eva Magnusson ordnar vi och uppfattar vår sociala tillvaro utifrån kön och detta i sin tur styr vår sociala verklighet. Människor delas upp i två kön, man och kvinna och vi kan inte låta bli att kategorisera in människorna i antingen det ena eller det andra facket när vi möter dem på stan. Vidare förväntar vi oss att en kvinna ska bemöta oss annorlunda jämfört med en man. Synsättet på könet är så naturligt att vi upprätthåller detta genom att göra vad som faller oss naturligt, vi stärker alltså synsättet på hur en man och kvinna ska vara genom att uppträda som de förväntas vara (Butler, 2007; Magnusson, 1996).

7.1.4. *Den heterosexuella matrisen*

Den heterosexuella matrisen är en modell som är skapad för att vi ska få en förståelse för hur vi konstruerar en förväntad logisk koppling mellan kön, genus och begär. Huvudpoängen med matrisen är att visa att kön görs i samspel med heterosexualiteten och att heterosexualiteten ses som den naturliga sexualiteten eftersom den kopplas samman med ett kön som förstås som biologiskt och prediskursivt. Vi tolkar och ordnar världen efter en diskurs och den styr vår bild av omvärlden (Butler, 2007, jfr Mattsson, 2005). Tina Mattsson menar att kön och sexualitet görs genom upprepade handlingar, det vill säga, hur vi pratar och beter oss, exempelvis vilka kläder vi väljer att bära, hur vi identifierar oss själva och andra, samt hur vi tilltalar oss och andra som kön. Genom våra handlingar skapar vi kön och sexualitet och ger begreppen en innebörd.

Butler kallar handlingarna för performativa handlingar och de sker i regel oreflekterat och upplevs som naturliga, exempelvis upplevs det inte naturligt att män är iklädda klänningar. Genom handlingarna visar vi hur kön och sexualitet ska relateras till varandra, vilket formar vilka vi är och vilka vi tillåts att vara. Vi formar alltså samhället och våra liv genom våra handlingar och normerna blir starka men de är inte determinerade. Människor är alltså således aktiva subjekt. Det är inte lätt att ändra de performativa handlingarna eftersom de oftast är omedvetna, men det kan göras genom subversiva handlingar som är medvetna handlingar som gör kön på ett motsatt sätt än vad den heterosexuella diskursen säger (Mattsson, 2005). Det är kulturen som styr om förändringen godtas eller inte vilket innebär att vissa normer är svårare att bryta än andra och att alla inte kan brytas genast (Butler, 2007).

7.1.5. *Sexualitet*

Rosenberg skriver om Don Kulicks syn på heterosexualitet och han menar att det inte är en självklar sexualitet utan att det är en sammansmältning av identiteter, relationer och värderingar och det har kommit till genom bestämda kulturella och sociala premisser (Rosenberg, 2002).

Mattsson menar att det är i den heterosexuella diskursen som begäret mellan motsatta kön finns och att det blir naturligt eftersom såväl kön och sexualitet ses som biologiska. Om könet tar sig andra uttryck uppfattas det som avvikande från det som anses vara normalt och vi förstår det som icke-naturligt (Mattsson 2005). Skulle en person bryta normerna för kulturell begriplighet ifrågasätts själva identiteten. Identiteten görs begriplig genom begreppen kön, genus och sexualitet och det måste finnas begripliga genus och en viss kontinuitet mellan kön, genus och sexualitet för att diskontinuitet ska vara möjlig. Detta innebär att det måste finnas en föreställning om heterosexualitet för att vi överhuvudtaget ska kunna förstå homosexualitet (Butler 2007).

Vi valde perspektivet eftersom det under intervjuernas gång kom fram många tankar hos adoptionshandläggarna kring hur arbete med presumtiva homosexuella adoptivföräldrar skulle se ut. De ansåg att adoptivbarn redan är en utsatt grupp samt att homosexuella är en utpekad grupp.

Därför kunde situationen för adoptivbarn förvärras då de blev adopterade av homosexuella par. Vi tyckte att detta perspektiv kunde belysa många av tankarna som framkom i intervjuerna.

8. Resultatredovisning och analys

I detta kapitel avser vi att analysera adoptionshandläggarnas utsagor utifrån ett queerteoretiskt perspektiv. Vi önskar därigenom att belysa hur frågor som rör kön och genus samt barnets bästa kan tolkas utifrån det nämnda perspektivet.

8.1. Att göra heteronormativitet

I denna del av analysen kommer vi att diskutera hur heteronormativa antaganden yttrar sig i adoptionshandläggningen.

8.1.1. Annorlunda familjer

2003 kom lagen om att homosexuella får prövas som adoptivföräldrar. Innan lagen gick igenom skickades en remiss ut till ett antal remissinstanser där merparten svarade att de *inte* tyckte att homosexuella skulle prövas som adoptivföräldrar (SOU, 2001:10, 2001). Då det var remissinstansernas uppgift att svara på remissen utifrån barnets bästa ansåg vi det intressant att ställa frågan till handläggarna varför de trodde att många instanser hade svarat nekande till att homosexuella skulle få prövas som tilltänkta adoptanter.

Doris: [Det är] en annorlunda familjebild som är rätt så sällsynt. Om man säger att barn ska komma, adopterade barn som kommer utomlands ifrån måste komma till så normala förhållanden som möjligt i det landet det kommer till, och det är en ovanlig familjebild. och det kan man jämföra med adoption till ensamstående, om det är till barnets bästa.

I citatet utgår handläggaren från föreställningen att det är annorlunda att växa upp i en homosexuell familj. Det ovanliga länkas till normalitet och inte till att denna familjeform är accepterad och etablerad. Samkönade par och ensamstående ses som ovanliga familjekonstellationer jämfört med heterosexuella par. Handläggarnas föreställning kring annorlunda familjebilder kan bygga på vad Butler benämner som den heterosexuella matrisen.

Matrisen är uppbyggd på ett heterosexuellt samhälle där könen delas in i man och kvinna och att de ska begära varandra och om man avviker från detta kan det leda till att man uppfattas som annorlunda (Butler 2007). I citatet nedan berättar Sigrid om samhällets ständiga förändring.

Sigrid: Jag tror att det återstår att se. Det är så pass nytt homooptionen, så det är någonting man får se vad som händer sedan. Jag menar hela samhället, nu blir det ju många, många fler ensamstående föräldrar än vad det var för 20 år sedan så samhällets förändras ju hela tiden.

I citatet framkommer det att samhället förändras och detta medför att även handläggningen anpassas efter samhällsutvecklingen. Det är intressant att se att handläggarna ser homosexuella som ovanligt förekommande som familjekonstellationer då det å ena sidan har varit en öppen konstellation i 30-40 år i USA. Å andra sidan har det inte förekommit öppet i Sverige i mer än 10-15 år (RFSL, 2009a; Tasker & Golombok, 1997). Vi kan se att Sigrid menar att Sverige är i förändring, vilket kan kopplas till att vi är på väg mot att ha mer öppna homosexuella familjekonstellationer som i Usa. Sigrid berättar att föreställningar om ensamstående har förändrats så att det idag ses som en normal familjekonstellation. Trots detta ser vi att ensamstående fortfarande inte likställs med heterosexuella så till vida att de senare inte ses som ideala föräldrar då barnet inte får en andra person i kärnfamiljen att knyta an till. De menar att, om föräldern avlider står barnet utan föräldrar. Vi ställer oss frågan om samkönade par kommer att hamna i liknande situation som ensamstående i Sverige idag, det vill säga att familjebilden ses som normal men att de fortfarande inte tros ha samma förutsättningar som heterosexuella par. I likhet med citatet om att samhället är i förändring då man har medvetengjort vad som är normala och alternativa familjekonstellationer kan vi koppla detta till Butler. Hon menar att människor ingår i en diskurs som utgår från att heterosexualiteten är det normala och att människorna ständigt upprätthåller detta genom att vara, göra, prata etcetera. Hon menar att det går att förändra detta genom att göra sig medveten om hur vi konstruerar diskursen men att det inte alltid är lätt att ändra starkt befästa föreställningar om hur världen uppfattas (Butler 2007).

Många diskussioner på politisk nivå och i vardagen berör vad en ”riktig” familj är och hur den ska se ut i samhället. Vanligtvis betraktas ”motsatta” kön som har en sexuell relation och har gemensamma barn som den riktiga familjen och benämns som kärnfamiljen, medan andra familjekonstellationer ses som avvikande (Johansson, 2006). En av respondenterna ifrågasatte dock bilden av kärnfamiljen.

Octavius: [---] Vad är det för bra med att barn växer upp i en heterosexuell familj [...] Kärnfamilj där mannen jobbar konstant och gör karriär och är helt frånvarande och kvinnan inte gör något annat än att passa upp mannen och barn och blir bitter och vad är det för bra med det?[---]

Respondenten ger ett exempel av en stereotypisk könsrolls fördelning där det är kvinnan som blir bitter och inte mannen som konstant är frånvarande. Könsrolls fördelningen kan leda till att förhållandet blir dåligt för barnet. Det intressanta med Octavius är att han var den enda handläggaren som öppet ifrågasatte den heterosexuella familjekonstellationen och menade att det inte är föräldrarnas sexualitet som är viktigast för barnet utan istället vikten av att de är närvarande. Han menar att det goda föräldraskapet och den känslomässiga tillgängligheten är överordnat det ”manliga” och ”kvinnliga”. Mer om detta längre fram i analysen.

Ålder på barnet vid adoptionen togs upp i några intervjuer: När vi talar om inhemska adoptioner av spädbarn diskuterar två respondenter med varandra kring huruvida homosexuella kan adoptera spädbarn. Skillnaden mellan nationell och internationell adoption tydliggörs genom följande citat.

Selma; [---] I Sverige kan vi naturligtvis göra det, en inhemska adoption till ett homosexuellt par om mamman i det här fallet önskar så. För då vet vi ju vem som är mamman till barnet och då ska hon aktivt ansöka om ett homosexuellt par.

Selma betonar vikten av att det är mamman som aktivt själv måste välja homosexuella par som föräldrar till sitt barn och det kan tolkas som att homosexuella ses som så pass annorlunda att man själv måste välja dem som adoptivföräldrar. Genom att ställa heterosexuella och homosexuella föräldrar mot varandra menar vi å ena sidan att man indirekt gör homosexuella föräldrar till ”annorlunda” föräldrar.

Å andra sidan är homosexuella adoptivföräldrar inte ett vanligt och uppmärksammat fenomen i samhället, vilket handläggarna har att förhålla sig till. Respondenterna frågar mamman i utredningen allmänt om vad hon önskar för sitt barn, hur hon vill att barnet ska bo, vilka egenskaper föräldrarna ska ha och så vidare. Det verkar falla intervjupersonerna naturligt att välja heterosexuella familjer, vilket kan tolkas som att heterosexualitet är en förhärskande social institution som osynliggör homosexuella i samhället (Håkansson, 1987).

8.1.2. Homokunskapens betydelse

I Socialstyrelsens kartläggning om hur socialtjänsten bemöter människor oavsett sexuell läggning framkommer det att när homosexuella upplever sig dåligt bemötta beror detta vanligtvis på *bristande observans*. I kartläggningen beskrivs att när personalen bemöter homosexuella på ett mindre bra sätt, handlar det i regel inte om motvilja till att hjälpa utan snarare om en bristande kunskap och ovana i att möta människor med homo- eller bisexuell läggning då vi lever i ett heterosexuellt samhälle (Landelius & Remaeus, 2004). Detta kan vi koppla till när två respondenter kom in på vikten av att försöka göra en bra utredning utan att fördomar ska påverka ens arbete. De berättade att det fanns de som kände att de inte kunde handlägga samkönade pars ärende då parets sexuella läggning gjorde att handläggningen påverkades.

Sigrid: [...] har så pass mycket respekt och säger då, säger då att jag vill inte ta [uppdraget] för att då hade inte jag kunnat göra en rättvis bedömning och det, det tycker jag är bra. Att man kan säga att just de här ärendena, oavsett vad det handlar om, kan jag inte ta för då kan jag inte göra ett bra jobb. Så det är bättre att någon annan gör det.

I citatet uttrycks en medvetenhet om att kön och föräldraskap kan väcka diskussion. Å ena sidan menar vi att det kan vara bra att handläggarna är kritiska mot sina egna föreställningar och att de tar hjälp av sina kollegor, men å andra sidan kan det vara ett sätt att undvika att bemöta homosexuella par. Om handläggarna undviker att bemöta homosexuella par kan detta ses som sämre service på grund av sexuell läggning vilket inte är tillåtet enligt Brottsbalkens 16 Kapitel 9 § (Landelius & Remaeus, 2004). Enligt Brottsbalken ska homosexuella få samma bemötande som heterosexuella, vilket även samtliga handläggare betonar.

En respondent berättar om ett sätt att försöka uppnå en bra strategi för att bemöta homosexuella. I citatet beskrivs ett sätt att arbeta med sina förutfattade meningar.

Harold: Alltså när samkönade eller ensamstående ansöker [---] vi försöker att prata humanistiskt och seriöst och hur vi tänker på den här frågan kring samkönade par och ensamstående. För oss är det förhållandevis nytt så vi känner att det är oerhört viktigt att vi pratar igenom det här på ett så bra sätt som möjligt i arbetsgruppen och med familjen utan att det ska vara förutfattade meningar. Grunden att vi som arbetsgrupp ska prata igenom dels hur vi anser och tänker i de här frågorna och dels hur vi tolkar dem utifrån reglerna och socialstyrelsen och så vidare.

I detta citat kan vi se hur handläggarna aktivt försöker att medvetandegöra föreställningar de kan tänkas besitta. Respondenten menar liksom merparten av de övriga intervjupersonerna att samkönade par som föräldrar är nytt och att kunskapen ännu är vag och att det finns en ovana av att bemöta dessa par. De försöker att öka sin kunskap om homosexuella och få bemötandet så "neutralt" som möjligt.

8.2. Sexualitet, kön och genus

8.2.1 *Heterosexuella ideal*

Med heteronormativitet avses en parideal-bild som människan ständigt måste förhålla sig till, människan ska vara tydligt "manlig" respektive "kvinnlig" i utseende och egenskaper samt leva med någon av motsatt kön i syfte att skaffa gemensamma barn (Aylward, 2008).

När vi frågar en respondent om han anser det viktigt för barnet att få både manliga och kvinnliga förebilder, svarar han att han anser att det är viktigt, då exempelvis en kvinna är mer "milt empatisk" och är bättre på att trösta än en man. I citatet nedan tar han upp sitt förhållande som exempel.

Hosé: Och där kan jag ju se skillnad på min fru och mig. Att jag, det går det över det där ja, det sätter vi plåster på och sedan är det klart. Medan min fru har, som är barnsköterska dessutom har ju lite annat; amen snälla lilla Lena-Stina hur är det med dig och du har slagit dig nu igen. Alltså det är två olika sätt va, som de går att visa empati när man har slagit sig, även om jag försökte och jag var empatisk, men jag har ju lite den här ajajaj.. det där går över om hundra år, [...]

I citatet diskuterar José vad som är typiskt kvinnligt/manligt och tycks mena att vi agerar olika beroende på om vi är man eller kvinna. I handläggningen av adoptionsärenden menar en del av respondenterna att man aldrig är helt objektiv utan att man har med sig sina erfarenheter som man kan se i exemplet ovan där respondenten refererar till sig själv och sin fru. Å ena sidan menar vi att det är bra att handläggarna reflekterar över vad de har med sig för på så vis blir föreställningar och privata åsikter tydliga och detta kan hjälpa dem att förhålla sig objektiva. Å andra sidan – om man inte reflekterar över sina erfarenheter och hur det påverkar handläggningen kan detta leda till att handläggarna bygger upp föreställningar om hur något förhåller sig på sina egna erfarenheter.

Enligt Mattssons studie (2005) ser hon att terapeuterna utgår från att värme och kärlek ges utav mamman och gränssättningen och auktoriteten är förknippat med pappan. Detta kan vi även se i vår studie när en respondent beskriver kvinnan som den mer empatiska och detta väcker tanken om mannen i detta fall är den mer gränssättande och på så vis inte förhåller sig lika empatisk som kvinnan. Vidare menar José att han alltid ansett det viktigt med båda könen och att det är det som är idealet men att barn självklart kan leva med samkönade föräldrar.

Hosé: ja, det har jag ju alltid tyckt. För jag tror att barn klarar av att självklart att leva med både två män, eller två kvinnor eller en mamma bara. Det gör dom de vet vi men, om vi ska tala om det ideala så tror jag ändå att en man och en kvinna kompletterar varandra, i det det är det kvinnliga och det manliga. [---]

Det finns ju undantag givetvis det tror jag men idealet kan jag ändå säga så här att kvinnligt och manligt är verkligen förebilder, och förebilder är ju inte automatiska utan det är ju att föräldrarna också bidrager med det vi pratade om förut då, det empatiska och normerna.

Respondenten menar att mannen och kvinnan kompletterar varandra med olika egenskaper som är bundna till det könet, att en kvinna exempelvis är mer empatisk än en man. Detta kan tolkas som att han ser könet som biologiskt och att kvinnlighet länkas till kvinnan och manlighet kopplas till mannen. Dock menar han att man aktivt kan sträva efter att lära sig det andra könets egenskaper men intervjupersonen tror inte att män kan bli exempelvis så empatiska som kvinnor.

Hans resonemang går i enlighet med Stollers teori om att könet är biologiskt skapat men att genus, det vill säga, egenskaperna, skapas i ett kulturellt sammanhang och könet och genus kan vara relativt obundna av varandra. En man kan således anta kvinnliga egenskaper men egenskaperna tillskrivs kvinnan (Torill, 1997).

En annan respondent ifrågasätter om det verkligen är de biologiska könen som tillför något eller huruvida det är ”egenskaperna” hos föräldrarna som har betydelse för barnet.

Octavius: [...]Sedan är det med könet och liksom alltså könets betydelse sexualitetens betydelse. [...] Där vi antar att bara genom att vara så lär vi barnet något, något jätteviktigt. [...] Det blir som charader, alltså där är ju ingen känslomässig botten med det. Att barnet sitter och tittar, ja jag är kille, han är kille, tittar på honom vad han gör, alltså jag gör likadant bara för att jag är kille. [...] Alltså det är väl inte det som är det viktiga? Utan att man pratar med varandra, hur nära vi är, och liksom hur man delar och vi liksom hur vi tar hand om varandras känslor, och hur vi relaterar till varandra. [---]

Vi kan i det här citatet se, till skillnad från det föregående citatet, att handläggaren inte kopplar egenskaperna till kön utan att så väl kön som manligt och kvinnligt är socialt skapat. En man kan besitta kvinnliga egenskaper såsom att vara empatisk. Det viktiga är inte vad könen gör utan att lära sig egenskapen, det måste inte vara en kvinna som lär barnet empati.

Studien som Ambjörnsson har utfört om gymnasietjejer kan belysa föreställningen om genus och heteronormen. Den visar tydligt att tjejerna har en föreställning av vad det rätta kvinnoidealet ska vara och att de försöker leva upp till det. En kvinna som inte uppfyller kraven på vad som anses vara kvinnoideal hamnar utanför normen och ses som avvikande. En av slutsatserna som görs i studien är att hennes utseende var mer provocerande än hennes sexualitet (Ambjörnsson, 2003). Ambjörnssons studie (2003) om strävan efter kvinnoidealet kan vi koppla till vår studie när vi började tala om könets betydelse och det normala i föräldraskapet för barnet.

Jean-Marie; är det två kvinnor så ska det ju vara två kvinnor och inte så att den ena är man förklädd till kvinna [kvinna förklädd till man].

I detta citat ser vi att homosexualiteten visserligen är accepterad, men att det anses vara ”fel” om en kvinna är ”förklädd” till man. Vidare kan vi tolka handläggarnas utsaga som vikten att de heterosexuella idealen efterlevs. I studien såg vi liksom Ambjörnsson, att det var viktigare att utseendet stämde överens med det heterosexuella idealet än sexualiteten i sig, vilket ovanstående citat kan exemplifiera.

8.2.2. Vikten av manliga och kvinnliga heterosexuella förebilder

Merparten av våra respondenter ansåg det vara viktigt att barnet till ett samkönat par fick tillgång till det motsatta könet. De menar att det andra könet ska finnas i nätverket, till exempel inom slakten eller hos vännerna. De talar om att barnet ska ha tillgång till båda könen för att kunna identifiera sig med samma kön och de talar om personer att relatera till som visar hur man tar hand om varandras känslor, leker och skojar. De skiljer sig emellertid åt när det gäller hur stor vikt de lägger vid att barnet ska ha tillgång till egenskaperna. Vi frågade handläggarna om de var hårdare med kraven för homosexuella vid internationell adoption. En av handläggarna svarade liksom merparten av de andra handläggarna att de såg mer på nätverket när de ställdes inför homosexuella sökande, eller skulle åtminstone göra det om samkönade ville ansöka om medgivande.

Jean-Marie; men man skulle titta på nätverket mer specifikt, absolut. Och att det finns en representation av det motsatta könet i vänkretsen, alltså att barnet får förebilder av det andra könet. Men det är en rätt hypotetisk fråga eftersom det inte finns några länder som godtar de här familjerna.

I detta citat framkommer det att de inte haft homosexuella par som sökande till internationella adoptioner och detta är något samtliga handläggare vi intervjuat påpekar att de inte haft. En del poängterar som respondenten i ovanstående citat att förebilder av det motsatta könet är viktigt. Dock uttryckte två av handläggarna tydligt att de ansåg det vara viktigare med personer att relatera till än kön. Den ena menar att begreppet ”manlig förebild” används slarvigt och att man bara genom att vara man antas ge barnet något viktigt, istället hävdar han att det är viktigare att vara en god person att relatera till, en person som kan leka, stoja och stimulera barnet.

Octavius: [---] Så det är väldigt märkligt men det med vad vi gör med könsrollsutvecklingen, alltså vår betydelse, hur vi påverkar, det är en otroligt svår fråga. Och det kan, jag kommer aldrig att tro att, att det blir överordnat den känslomässiga kvalitén i en relation. Alltså det kan jag aldrig få det till. Det kommer alltid att vara mer styrande och mer vägledande så att säga. [---]

De respondenter som poängterade att den känslomässiga kvalitén kommer att vara överordnad reflekterade över vad begreppet kön och manligt/kvinnligt innebär innan de svarade på frågan. Resterande handläggare funderade inte kring begreppet utan svarade direkt och menade att barn ska få tillgång till motsatt kön för identifikation, samt att de ger uttryck för att det naturliga i samhället är att barn har tillgång till motsatt kön. Att det finns föreställningar inom socialtjänsten om att pojkar behöver män att identifiera sig med är en slutsats som Franséhn kommer fram till i sin avhandling (Franséhn, 2004). När handläggarna svarade automatiskt med att tillgången till kön skulle finnas, tror vi att deras tanke med könsrepresentationen var att likställa de med barn till heterosexuella par och att barnet skulle kunna identifiera sig med motsatta kön. Detta då det i Socialstyrelsens handbok (2008) för adoption står att handläggarna ska ställa frågan till samkönade par om hur sökande kan tillgodose barnets behov av goda förebilder och naturlig kontakt av båda könen under uppväxten (Socialstyrelsen, 2008. s. 93). Vidare tankar om hur vida detta var viktigt svarade handläggarna egentligen inte på utan de hänvisade till att kön var en del som de skulle se till speciellt vid samkönade och ensamstående. Samtliga handläggare är dock överens om att det inte skulle räcka med att en person av det andra könet inte fanns i nätverket för att de skulle föreslå avslag för medgivande men att det skulle vara en brist.

Nadine; sen så skulle jag ju tänka mig att har man absolut inte någon i sitt nätverk av det motsatta könet då tror jag det brister på många andra punkter också. För då har man inte kunnat bevara långa relationer och ja låt oss säga att man hittar fler punkter, där jag tror det skulle brista, det skulle vara ovanligt med enbart det.

De är intressant att de beskriver att de tror att det kan finnas annan problematik om adoptivföräldrarna inte har det "motsatta" könet i sitt nätverk. Att inte ha tillgång till det andra könet i nätverket kan ses som ett tecken på att någonting inte stämmer på de övriga delarna.

I detta citat pratar de om förmågan att bevara längre relationer vilket vi tror härrör från vad de anser är gott föräldraskap, såsom att kunna lösa konflikter, stötta varandra, etc. Om detta saknas menar de att det kan få allvarliga konsekvenser för barnet.

8.3. Resonemang kring barnets bästa

8.3.1 *Ensamstående eller samkönade?*

Vid internationella adoptioner är det ett krav att det ska finnas ett "motsatt" kön i nätverket medan vid nationella adoptioner är det inte lika starka krav. Gemensamt för nationella och internationella adoptioner är att de ska ske i enlighet med barnets bästa (Socialstyrelsen, 2008). Ännu finns det inga givarländer som har godkänt homosexuella par. Den dagen homosexuella får adoptera internationellt tror majoriteten av handläggarna att nätverket kommer att vara lika viktigt vid bedömningen av homosexuella sökande som det idag är för ensamstående. De utgår ifrån att nätverket är viktigt gällande könsrepresentationen. Likheten mellan samkönade och ensamstående är att samkönade är två föräldrar som saknar det motsatta könet i kärnfamiljen medan ensamstående är en förälder som inte heller har det andra könet i direkt närhet.

Octavius: [---]Alltså jag kan väl i viss mån ha en viss kritik emot att ensamstående får lov att adoptera. Jag kan känna det att man bygger in en sårbarhet i det här barnets liv va.[...] Det är väldigt lite att stå på för ett barn, så att säga. [---] Inte sällan så är de här ensamstående lite till åren komna så att det här barnen som kommer, kommer att ha en frisk förälder iallafall, i tio år kanske i 15, va. Sedan är det rätt tveksamt om där är någon om 20 år. [...]Där är jag tveksam kan, är detta rätt? Och i det valet så tror jag att det alltid är bättre med två föräldrar, definitivt [...] för där är en helt annan kapacitet inom familjen att ta hand om barnet, dessutom är det ju så att barn de behöver ju faktiskt ytterligare en trygg person för att kunna frigöra sig från den första hur det nu blir så att säga. Barn brukar växla i faser mamma pappa, pappa eller mamma, mamma pappa, så va. Och då behövs ju den här andre föräldern för att kunna tryggt ta emot så att säga [---].

Octavius var den enda handläggarna som öppet ställde sig kritisk mot ensamstående föräldrar utifrån perspektivet barnets bästa och det är intressant att han ifrågasätter om det är rätt för barnet att bli utsatt för denna sårbarhet.

Fördelen med två föräldrar är att barnet kan frigöra sig från den ena föräldern och växla mellan dem men då är frågan om en mormor eller morfar skulle kunna ha en sådan nära relation till ett barn så att barnet skulle kunna ty sig till denne i sin frigörelse från föräldern? Däremot kanske inte någon i nätverket räcker till om föräldern skulle gå bort. Handläggarna diskuterar om det är för barnets bästa att ensamstående adopterar eftersom ingen kan fylla den ensamståendes plats om denne skulle gå bort vilket är mer troligt eftersom de ofta är äldre.

Gracia; Det finns två saker som egentligen adoptivföräldrar måste lova för att kunna få ett barn, de måste lova att aldrig skilja sig och de måste lova att aldrig dö.

De menar att adoptivbarn redan varit utsatta för fler separationer med de biologiska föräldrarna och barnhemspersonalen och inte skulle klara av fler. Detta citat visar att respondenterna lägger vikt vid hur stabil relationen är samt att det även tillhör ett gott föräldraskap att ha god hälsa och därigenom en liten risk för att dö.

8.3.2. *Gott föräldraskap*

Enligt socialtjänstlagen är handläggarna skyldiga att, vid en nationell närstående adoption, beakta barnets vilja i förhållande till ålder och mognad. Vid internationella adoptioner menar de att de är ett okänt barns företrädare vilket kan jämföras med Petterssons studie av socialtjänstens barnperspektiv. Pettersson menar att i socialtjänsten är det oftast vuxna som ska tolka vad som är till barnets bästa men de ska även tas hänsyn till barnets vilja (Pettersson, 2003). Samtliga adoptionshandläggare uttrycker att känslomässig tillgänglighet är centralt vid bedömningen, vilket följande citat påvisar.

Selma: [---] Du måste vara mycket mer medveten som förälder än vanliga föräldrar. Du är ju det för du har fått tänka och vända på och vrida på dina egna värderingar och du kommer bli ifrågasatt som adoptivförälder av olika människor som är klumpiga, ställer frågor. Du måste stå fast vid dina tankar och värderingar och kunna tala för varför du har gjort det här, blivit adoptivförälder [---]. En känslomässig tillgänglighet är otroligt viktigt, stort känslomässigt överskott.[---]

Det intressanta Selma säger, är att adoptivföräldrar måste vara mer medvetna än andra föräldrar eftersom de blir ifrågasatta av omgivningen.

Å ena sidan kan detta tolkas som att de måste vara lite starkare än andra föräldrar och mer förberedda på saker de kan stöta på under barnets uppväxt. Å andra sidan kan det tolkas som att det är ett sätt att testa föräldrarnas beslut om att ta sig an ett adoptivbarn som har med sig många svårigheter i form av anknytningsbrott eller även ett "utstickande utseende" när det kommer till Sverige. I Socialstyrelsens handbok (2008) finns det riktlinjer för egenskaper som goda föräldrar ska ha och det känner vi igen från den handbok socialstyrelsen gav ut 2008, till exempel ska föräldrarna ha en reflexiv förmåga, god självtillit och känslomässig stabilitet etcetera. Det fanns dock de som utvecklade och tolkade handboken mer ingående och funderade lite utanför ramarna.

Octavius: [---] Att man är sårbar och känner sig lätt hotad [...]. För jag tänker [...] om barnet blir retat i skolan för att han ser annorlunda ut och för att man är adopterad och det här och att föräldrarna inte klarar av det och blir så frustrerade så att det blir liksom deras känslor som tar över hand. [...] Då tror jag att barnet får svårt [...].
Att där måste ju vuxna kunna liksom vara mogen och visa att det är barnets känslor som ska komma i första rum. [---] Där tror jag att det är någonting som är jätte viktigt, så att säga. [---]

Föreställningar om att adoptivbarn blir retade i skolan och att en del föräldrar kan ha svårt att hantera barnets känslor framför sina egna manas fram i citatet. De talar mycket om att föräldrarna måste stå fast i sina värderingar och inte vackla så att de kan stötta barnet i att möta de påfrestningar som livet för med sig, speciellt då barnet ser annorlunda ut och ska passas in i ett främmande samhälle.

De menar att detta är extra viktigt då adoptivbarn betraktas som särskilt känsliga för yttre påfrestningar och behöver mer stöttning än vanliga barn (jfr Socialstyrelsen, 2008). Detta på grund av att de saknar vissa delar i sin tidigare uppväxt och att anknytningsbrotten fört med sig särskilda svårigheter.

8.3.3. *Barnets bästa = det normala*

Avslutningsvis vill vi diskutera och se hur handläggarna tänker kring barn som ska växa upp i samkönade familjer och hur detta kommer att påverka barnet, om det är till barnets bästa eller inte. Merparten av handläggarna betonar vikten av att de ska komma ihåg att de representerar barnet och inte föräldrarnas rättighet.

Doris: [...] att vi är till för barnets bästa och inte hjälpa till ett barnlöst par att få barn. Alltså det är viktigt att tala om det för dem att det är det som är vårt uppdrag och det är det vi har ögonen för. [...] det är ett okänt barn, men det ska komma till så optimala så bra förhållanden som möjligt.

Detta visar handläggarnas svårighet av att representera ett okänt barn och därigenom kunna se vad som är barnets bästa för just det barnet. Det visar även att det kräver mycket av adoptivföräldrarna på grund av att barnet har rätt att komma till så bra förhållanden som möjligt. I vår studie kan vi se, som vi tidigare påpekat, att en del handläggare menar att det ultimata förhållandet är att placera barn i heterosexuella familjer vilket även Patricia Morgan menar. Dock är hon en av dem, till skillnad från Tasker och Golombok, som anser att det inte är så bra förhållanden för barnet att placeras i en homosexuell familj. Hon menar att barn till homosexuella har det mer känslomässigt svårt än andra barn och att de inte blir socialt integrerade. Hennes slutsats är att barn som blir bortadopterade till homosexuella familjer inte sker i enlighet med barnets bästa utan att det sker till föräldrarnas fördel (Morgan, 2002).

En del handläggare talar om att barnet redan kommer att bli retat för att det är adopterat och det riskerar att bli mer retat då barnet även bor i en familj med samkönade föräldrar. Samtliga handläggare menar att det är viktigt att tala med de sökande om deras upplevelser av att vara homosexuella och hur de ska hjälpa barnet att bemöta omvärldens reaktioner.

Doris; Det är ju det att de barnen som kommer från utomlands, där de har varit med om mycket, separationer, så blir det en belastning att flytta från en världsdel till en annan världsdel, och se helt annorlunda ut och de är redan annorlunda från början, då blir det ju ytterligare annorlunda om de växer upp med två samkönade, och det kan säkert bli bra, men vi tittar, jag tror att de måste ha extra goda förutsättningar för att klara den ytterligare belastningen. det är dock inte rätt ord.

Det är intressant att handläggarna tror att barnet kommer att utsättas för ytterligare belastning i en homosexuell familj, inte för att homosexuella är sämre föräldrar utan för att de tror att omvärlden kommer att bemöta barnet med ett större ifrågasättande än om det växer upp i en heterosexuell familj.

En del av handläggarna tar även upp att just adoptivbarn har det svårare än andra barn att passa in i samhället, alltså de kommer att ses som avvikande redan sedan tidigare på grund av deras hudfärg och eventuellt även en viss sämre förmåga att klara av skolan. Respondenterna menar att barnen blir mer avvikande då de placeras i en homosexuell familj och de resonerar kring hur detta i helhet kommer att påverka barnet tillsammans med dess historia, föräldraförmåga och omvärld. Däremot finns det forskning som visar på att barn som växt upp med lesbiska mödrar visar bra anpassning i deras sociala och personliga utveckling vilket fortsatte under deras tonårsliv och som unga vuxna. De upplevde ingen försämrad mental hälsa eller problem med relationer till familj och vänner. Barn till lesbiska blir inte mer retade än barn till heterosexuella men det finns en liten tendens för de unga vuxna med lesbiska mammor, att de blir retade för deras egna sexuella läggning, vilket främst gäller pojkar (Tasker & Golombok, 1997).

9. Avslutande diskussion

Här tänkte vi reflektera över det som adoptionshandläggarna sagt och de slutsatser som dragits samt tolka detta utifrån våra egna tankar och funderingar.

I den första delen av analysen, ”att göra heteronormativitet”, kan vi dra slutsatsen att den ideala familjebildningen består av två föräldrar av motsatt kön då de har kompletterande egenskaper och att homosexuella och samkönade familjer som konsekvens ses som avvikande och ovanliga i samhället. Vidare diskuterar vi vikten av att behandla människor lika oavsett sexualitet. I den andra delen av analysen ”sexualitet, kön och genus” betonar handläggarna vikten av kön och genus för barnet. Några av handläggarna menar att mannen och kvinnan besitter olika egenskaper medan andra handläggare ifrågasätter om genus verkligen måste vara bundet till det biologiska könet. Vidare diskuterar handläggarna vikten av könets betydelse – det framkommer att merparten av handläggarna anser att det är viktigt att ha förebilder av de olika könen. Två handläggare betonar dock att den känslomässiga kvaliteten är viktigare för barnet än könet i sig. I den sista delen av analysen ”resonemang kring barnets bästa”, jämförs homosexuella med ensamstående och viss kritik riktas mot att ensamstående kan adoptera medan det samkönade paret har svårare att göra detta. Innebörden av ett gott föräldraskap diskuteras och slutsatsen blir att adoptivföräldrar måste vara mer medvetna om föräldraskapet jämfört med biologiska föräldrar.

De behöver även vara starka mentalt och sätta barnens känslor i första hand. Avslutningsvis vill vi sammanfatta att det finns en del forskning som både visar att barn påverkas och inte påverkas att växa upp i homosexuella familjer. Dock tror handläggarna att barnen kommer att utsättas för ytterligare belastning i en homosexuell familj.

Samtliga handläggare menar att homooption fortfarande är nytt idag men att samhället ständigt förändras, så hur det kommer se ut i framtiden är oklart. Familjekonstellationer där homosexuella par vill bli adoptivföräldrar har inte funnits länge i Sverige enligt lag och det är kanske därför handläggarna ser det som en annorlunda familjebild. Ett sätt man kan se att homosexuella fortfarande inte är likställda heterosexuella är genom att se på alla lagar som ständigt skrivs i syfte att likställa samkönade par med heterosexuella. Exempelvis 2005 kom lagen om att lesbiska ska få inseminera sig på svenska sjukhus och 2009 kom lagen om könsneutralt äktenskap. Sverige tycks vara på väg emot jämställdhet mellan homosexuella och heterosexuella och det kommer kanske om några år att resultera i att den homosexuella familjekonstellationen ses som en vanlig familjebild. Inom socialtjänsten försöker handläggarna aktivt hålla frågan levande och hävdar att de inte gör skillnad i behandling av ärenden mellan heterosexuella och homosexuella par då lagen inte tillåter det. Det var intressant att höra att det var några handläggare som tyckte det är bra att de kan avstå från ett ärende med samkönat par som sökande och överlämna det till någon annan. De menade att man själv kanske inte kunde göra en rättvis bedömning på grund av sina värderingar och att det då är bättre att överlåta ärendet till någon annan som kan göra en mer ”rättvis” bedömning. Frågan vi ställer oss i detta fall blir då, vad blir det rätta sättet att handla; erbjuder man de sökande en bättre service på så vis att en annan handläggare ska handha deras ärende, så det blir en rättvis bedömning, eller är det sämre service av att överlåta ärendet? Om man ständigt överlåter ärenden med homosexuella par som sökande till sina kollegor, då bearbetar man inte sina tankar och föreställningar. Vad vinner de båda parterna på det handlings sättet? Vi menar att det är bra om handläggarna överlåter sina ärenden då de inte anser sig kunna göra en rättvis bedömning. Men i värsta fall arbetar adoptionshandläggaren ensam i kommunen och har ingen annan kollega som kan ta över ärendet och detta kan därför vara sårbart.

När det kommer till internationella adoptioner påpekade samtliga handläggare att det ännu inte finns ett givarland som godkänner samkönade par som sökande och självklart måste handläggarna poängtera och berätta detta för de sökande. Det är dock intressant i detta sammanhang att fokusera på handläggarnas resonemang till *varför* homosexuella inte tillåts att adoptera av givarländerna. Merparten av handläggarna menade att ett adopterat barn som kommer från utlandet har en belastning med sig då det antagligen kommer vara annorlunda till utseendet, och att sedan få homosexuella föräldrar skulle vara ännu en belastning då dessa inte är fullt accepterade i samhället. Ändå har det gjorts studier, exempelvis Tasker och Golomboks (1997) samt Andersson, Amile och Ytteroy (2002), i olika delar av världen där barn vuxit upp i homosexuella familjer som menar att barnet *inte* kommer att behandlas annorlunda eller bli annorlunda än heterosexuella barn. Vad bygger handläggarna sitt resonemang på undrar vi? Vi menar å ena sidan att inblick i forskning kan minska risken för att handläggare bygger upp föreställningar baserade på egna personliga erfarenheter, och normer utan istället ökar medvetenheten om påverkan på barn i heterosexuella, samkönade och homosexuella familjer. Å andra sidan är det kanske inte så enkelt att applicera sådan forskning där studien är utförd i ett annat land då faktorer som kultur, lagar, sociala omständigheter är skilda från dem som vi har i Sverige. Men det är en fördel att uppmärksamma den forskningen för att få en förståelse eller för att kunna föra en diskussion kring dessa frågor.

Idag finns det många forskare exempelvis Butler som menar att kön är socialt skapat liksom genus, trots detta kan vi se en tendens att handläggarna kopplar manligt och kvinnligt till könen, det vill säga att en man tillskrivs vissa egenskaper och en kvinna andra i egenskap av kön. De flesta handläggarna vi intervjuat menar fortfarande att kön tillför vissa egenskaper på grund av deras kön. Å ena sidan kopplar man kön till genus blir det väsentligt för barnet att ha två föräldrar av olika kön då de tillför olika egenskaper och barnet förstår vilka genusattribut som anses vara kvinnliga respektive manliga. Men å andra sidan så kan det leda till att barnet kommer att växa upp med denna syn som den normala och att barnet som vuxen kommer att reagera om denna bild inte överensstämmer med den egna erfarenheten. Risken är att barnet ”ärver” de föreställningar som finns i samhället idag.

Om kön och genus inte kopplas sammas finns ingen föreställning om hur en kvinna ska vara, alltså vilka egenskaper hon ska besitta i egenskap av att vara kvinna och då behöver inte heller barnet ha tillgång till de båda könen då barnet ändå får tillgång till alla egenskaper som behövs i dess omvårdnad och som denne behöver lära sig att använda under sin uppväxt. Vidare menar vi att detta barn inte nödvändigtvis behöver växa upp och få föreställningar om heterosexualitetens nödvändighet och att barnet som vuxen kanske inte kommer att finna det nödvändigt med två olika kön för att fostra ett barn.

Majoriteten av handläggarna menar att det är naturligt för barn att växa upp med två heterosexuella föräldrar och att detta är den ideala familjen för barnet – dock så ger handläggarna en öppning gentemot ett samkönat föräldraskap. Utifrån vad handläggarna anser vara ett gott föräldraskap med alla egenskaper föräldrarna ska besitta ställer vi oss undrande till hur det skulle kunna förändra handläggningen om handläggarna istället diskuterade varför det krävs två olika kön för att uppfostra ett barn. Som det ser ut idag tycks inte merparten av handläggarna vi intervjuat vara medvetna om *varför* de anser att det är viktigt med båda könen.

I socialt arbete jobbar vi ständigt med föreställningar och ett föränderligt samhälle och på något vis ska vi som tjänstemän ställa sig över det och vara objektiva. Detta menar vi kan vara svårt då vi lever i en diskurs där bland annat heterosexualiteten till synes är den överordnade sexualiteten. På grund av detta tycker vi att det är viktigt som framtida socionomer att ständigt ifrågasätta föreställningar och hålla sig uppdaterad med forskning vilket i sig kan vara ett sätt att motverka erfarenhetsbaserade föreställningar.

10. Referenslista

Ambjörnsson, Fanny (2003) *I en klass för sig, genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm; Ordfront förlag.

Ambjörnsson, Fanny (2006). *Vad är queer?*. Stockholm; Natur och Kultur.

Anderson Norman, Amile Christine and Ytteroy Erling André, (2002)

“Outcomes for children with lesbian or gay parents. A review of studies from 1978 to 2000.”
Scandinavian Journal of Psychology 43, 335-351. Norway; University of Bergen.

Aspers Patrik (2007). *Etnografiska metoder*. Malmö; Författaren Liber AB.

Aylward, Anna (2008) *Är Queerteorin grön. Ur Behövs det en grön ideologi*. Lund W&D, COGITO-den gröna idéverkstaden.

Bell, Judith (2006). *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund; Studentlitteratur.

Butler, Judith (2007) *Genus trubbel- feminism och identitetens subversion*. Göteborg, Daidalos AB.

Carlsson Bo Börän (2000) *Religion, kultur och manlig homosexualitet. Homosexualitetens kulturella strukturer*. Stockholm; Carlsson.

Fahlgren, Siv (1999) *Det sociala livets drama och dess manus. Diskusanalys, kön och sociala avvikelser*. Umeå; Institutionen för socialt arbete, 1999 Svenska..

Franséhn, Mona (2004), *Den dolda triaden. Om ensamstående mödrar med söner och deras behov av stöd inom socialtjänsten*. Göteborgs Universitet; Institutionen för socialt arbete.

Håkansson, Arne, (1987). *Längtan och livsform, homosexuellas livssituation i ett heterosexuellt samhälle*. Lund; P.A Håkansson.

Jacobsson Katarina, Meuwisse Anna, Kristiansen Arne och Harrysson Lars, (2008) *Socialhögskolan rekommenderar; Råd och anvisningar för uppsatsarbete*. Lund; Lunds Universitet.

Johansson Anna och Öberg Peter, (2008) "Biografi och livsberättelse forskning." I Meuwisse Anna, Swärd Hans, Eliasson-Lappalainen Rosmarie, Jacobsson Katarina, (2008). *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm; Natur och Kultur.

Johansson, Helena (2006) *Brist på manliga förebilder. Dekonstruktion av en föreställning och dess praktik*. Göteborg; institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet..

Kulick, Don (2000) "Homosexuellt beteende inom antropologisk teori och på Nya Guinea." I Don kulick (red) *Från kön till genus, kvinnligt och manlig i ett kulturellt perspektiv*. Borås Författarna och Carlsson bokförlag.

Landelius Per Svante och Remaeus Annika (2004) Socialstyrelsens rapport; "Sexuell läggning och bemötande i socialtjänsten" Artikelnr; 2004-131-23.
<http://www.sos.se/fulltext/131/2004-131-23/2004-131-23.pdf> 2009-05-25

Magnusson, Eva (1996) *Att hålla balansen och passa in- kvinnoliv i flagnade stadsbiografi*. Umeå Kvinnovetenskapligt forum, Umeå universitet, rapport 6:1996.

Martinell Barfoed, Elizabeth, (2008). *Berättelser om adoptioner*. Lund; Socialhögskolan.

Mattsson, Tina (2005) *I viljan att göra det normala. En kritisk studie av genusperspektivet i missbrukarvården*. Malmö; Égalité.

May, Tim (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund; Studentlitteratur.

MIA (2008), om mia, *MIA:s årsredovisning år för 2008*,
<http://www.mia.eu/present/MIAarsred.pdf> 2009-05-25

Morgan Patricia (2002) *Children as trophies, Examining the evidence on same-sex parenting*. Newcastle; Christian Institute.

<http://www.christian.org.uk/pdfpublications/childrenastrophies.pdf> 2009-05-25

Pettersson, Gunilla (2003) "Kap 5, Med hänsyn till barnets vilja? Socialtjänstlagens barnperspektiv och den nya välfärdsstatens villkor." I Sandin Bengt och Haldén Gunilla, *Barnets bästa, en antologi om barndomens innebörder och välfärdens organisering*. Stockholm/Stehag; Brutus Östlings Bokförlag Symposion AB.

Regeringen, publikationer, [Lagar och förordningar - Regeringskansliets rättsdatabaser](#), Författningsregister, "Haagkonventionen" <http://62.95.69.15/> 2005-05-25

RFSL (2009a) , Fakta, Lagar. *Riksförbundet för sexuellt likaberättigande*.

<http://www.rfsl.se/?p=2840> 2009-05-25

RFSL (2009b), "adoption", *Riksförbundet för sexuellt likaberättigande*,

<http://www.rfsl.se/?p=1410> 2009-05-25

Rosenberg, Tiina (2002) *Queerfeministisk agenda*. Stockholm bokförlaget atlas.

Schiratzki Johanna (2006). *Barnrättens grunder*. Lund; Studentlitteratur.

Socialstyrelsen, 2004. *Jämställd socialtjänst? Könsperspektiv på socialtjänsten*. Artikelnr; 2004-103-2 <http://www.sos.se/FULLTEXT/103/2004-103-2/2004-103-2.pdf>

Socialstyrelsen 2007, *Familjerätt år 2007*. Artikel nr; 2008-44-3.

<http://www.socialstyrelsen.se/NR/rdonlyres/346E362F-331E-4979-8CF2-2C6F065E322E/10586/2008443.pdf> 2009-05-25

Socialstyrelsen, 2008. *Adoption, handbok för socialtjänsten*. Västerås, Edita Västra Aros.

Tasker, Fiona L and Golombok Susan (1997) *Growing up in a lesbian family, effects on child developments*. New York; The Guildford Press.

SOU 1997:116 s. 134, Statens offentliga utredningar, Socialdepartementet. *Huvudbetänkande från Barnkommittén Barnets Bästa i främsta rummet. FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige*. <http://regeringen.se/sb/d/108/a/23026> 2009-05-25

SOU 2001:10, Statens offentliga utredningar, Justitiedepartementet. *Sammanfattning av remissyttrandet över betänkandet, Barn i homosexuella familjer*. Sverige; Regeringskansliet.

Svensson Per-Gunnar och Starrin Bengt (1996). *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund; Studentlitteratur.

Sveriges lagar, 2009. Lund; Studentlitteratur.

Torill Moir (1997) "Vad är en kvinna? Kön och genus i feministisk teori". I red. Mortensen, Anders Res Publica symposiums teoretiska och litterära tidskrift. Nr 35/36 maj 1997. Lund
Brustus östlings bokförlag symposium AB.

Trost, Jan, (2005) *Kvalitativa intervjuer*. Lund; Studentlitteratur.

Unicef, FN:s barnkonvention, Barnkonventionen – hela texten.

<http://www.unicef.se/barnkonventionen/barnkonventionen-hela-texten> 2005-05-25

Ytterberg Hans, HomO Ombudsman mot diskriminering på grund av sexuell läggning, remisser, "2005-06-21 Yttrande över betänkandet *Den könade förskolan - om betydelsen av jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska arbete*" (SOU 2004:115),

<http://www.homo.se/o.o.i.s/2413> 2009-05-25

11. Bilaga, 1 Informationsdokumentet

Informationsbrev 2009-04-01



Hej!

Vi är två studenter Cia Johansson och Paulina Lysek från Lunds Universitet, Campus Helsingborg som för närvarande går termin 6 och skriver en C-uppsats.

Vårt syfte med denna uppsats är att undersöka hur en adoption går till, vilka krav som ställs på adoptivsökande nationellt och internationellt, vad är barnets bästa samt vad är ett gott föräldraskap? Vi vill även undersöka samhällets syn på adoptioner och vad händer om familjerna skiljer sig från allmänna normer?

Vi ska till denna uppsats intervjua 6-8 adoptionshandläggare där alla kommer att vara anonyma och delar av materialet kommer att användas till vår uppsats. I samråd med vår handledare Elisabeth Martinell Barfoed kommer intervjumallen att utformas och uppsatsen kommer att granskas. Vår examinator ... kommer att godkänna uppsatsen innan den publiceras offentligt på Lunds Universitets databas Lup och den Nationella databasen Libirs.

I samband med ert samtycke kommer vi att spela in intervjuerna då detta undviker missförstånd och ger oss en större tillförlitlighet.

Tack för er medverkan i vårt arbete,
med vänliga hälsningar

Cia Johansson och Paulina Lysek

12. Bilaga, 2 Intervjumall

1. Ställer Sverige krav på vilka barn de ska ta in som adoptivbarn, eller tar de emot vilka barn som helst?
2. Kan föräldrarna ställa krav på barnen?
3. Har ni haft homosexuella par som sökande?
4. Finns det skillnader i hur man tolkar kraven mellan Hetero- och homosexuella sökande?
5. Hur tror ni omvärlden ser på att samkönade par adopterar? Och hur påverkar detta barnet?
6. Hur tror ni barnen reagerar på att ha samkönade föräldrar?
7. Vad innebär begreppet barnets bästa och hur yttrar det sig i adoptionshandläggningen?
8. I vilken ålder börjar man ta hänsyn till barnets vilja att bli adopterad och varför?
9. Tror du att det finns situationer där behovet av att bli adopterad överstiger barnets vilja?
10. Hur tror du att barn påverkas av att tas från sin biologiska familj och sätts in i en konstruerad familj?
11. Vad är ett bra föräldraskap?
12. Tycker du att det är viktigt att barnet har en manlig och en kvinnlig förebild?
Om ja, vad tillför könen?
13. Finns det några omständigheter kring föräldrarna som gör att barnet blir utsatt till den grad att de inte kan placeras hos dem?
14. I SOC handbok 2008 står det att gemensamt för alla barnen genom en internationell adoption är att de har haft en svår start i livet, hur ser ni till föräldrars förmåga att ta hand om barnens särskilda sårbarheter?